

De Lichtbrenger

voor zoekers naar waarheid

Lucifer[®]

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

**De onrust in de
wereld**

**De spirituele functie
van design**

**Bevolkingsgroei:
wordt de Aarde te
klein?**

**Theosofie: het Pad
naar Universeel
Bewustzijn**

**Intuïtieve visies van
wetenschappers
over de aard van
bewustzijn**

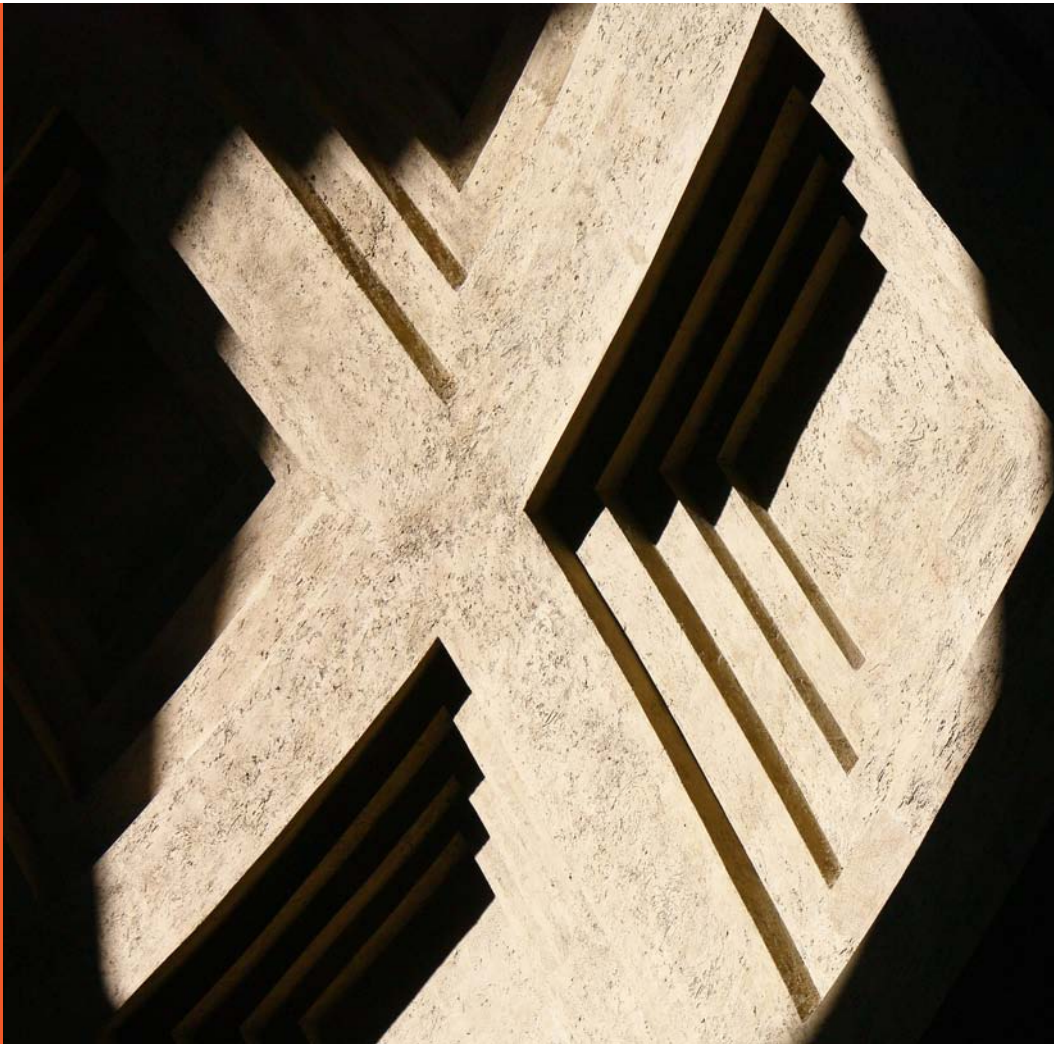

Foto omslag:

Het Pantheon in Rome. Vanuit de centrale opening schijnt het zonlicht op een prachtige manier langs de geometrische structuren van de koepel.

Inhoud Lucifer – de Lichtbrenger

40e jaargang | nummer 6 | december 2018

Licht op ...

De onrust in de wereld

p. 178

Wat is de aard van de onrust en de opstanden die zich nu in de wereld voordoen? Hoe voorkomen we dat die zich steeds blijven herhalen?

Herman C. Vermeulen

De spirituele functie van design

Symboliek en kunst

p. 181

De spirituele functie van design is het vierde en laatste artikel in een serie *Theosophy Talks* over symboliek en kunst. Afgelopen januari sprak Herman C. Vermeulen over dit boeiende onderwerp, dat nog niet vaak vanuit een theosofische invalshoek is belicht.

Herman C. Vermeulen

Bevolkingsgroei

Wordt de Aarde te klein?

p. 192

Is de Aarde te klein voor 7,5 miljard mensen? En is ons land te vol? *Lucifer* probeert een antwoord te vinden.

Barend Voorham

Theosofie: het Pad naar Universeel

Bewustzijn

p. 198

Wat is bewustzijn? Wat is Universeel Bewustzijn? Kun je spreken over *een* Pad of *het* Pad naar universeel bewustzijn? Wezenlijke vragen, die Herman C. Vermeulen in zijn bijdrage aan het congres van de Europese Federatie van The Theosophical Society Adyar (EFTS), dat plaatsvond van 21 tot 26 augustus 2017 in Barcelona, besprak.

Herman C. Vermeulen

Hoeveel mensen leefden duizend of tweeduizend jaar geleden in het Amazonegebied? Niemand weet het. We vinden wel steeds meer sporen van vroegere intensieve bewoning: dorpen, wegen en opvallend geometrische patronen.

Gesignaleerd 203

- » Opvallend intuïtieve visies van wetenschappers over de aard van bewustzijn

Uw vragen 205

- » Het eind van de aarde
- » Natuur en natuurwetten
- » Cultuur en identiteit
- » Chanten en ziekte

Activiteiten Agenda 207

- » Lezingen januari - februari 2019

Licht op ...

De onrust in de wereld

Wat gebeurt er op dit moment?

Het ziet ernaar uit dat we in een periode zijn terechtgekomen waarin we op vele vlakken grenzen aan het doorbreken zijn. Het wereldbeeld is zeer onrustig. Van de bestaande structuren komt de ene na de andere onder druk te staan, of wordt zelf afgebroken — of dat nu goede of minder goede structuren zijn. Er heerst chaos op vele vlakken. De wereld gist en de oplossingen lijken verder weg dan ooit.

De heersende systemen geven geen oplossing voor de problemen in hun systeem. Het verzet tegen deze systemen is onduidelijk van aard: men is tegen, maar de achterliggende motieven zijn zeer divers. Het is bekend dat het veel makkelijker is om tegen iets te zijn dan voor iets, want dit laatste houdt in dat men een visie moet hebben die niet alleen één probleem oplost, maar oplossingen biedt voor het geheel.

Is dit de eerste keer dat zoiets gebeurt?

Daar kunnen we heel duidelijk 'nee' op zeggen. U hoeft de geschiedenis niet goed te kennen om te zien dat dit zich met grote regelmaat herhaalt. Als we de karmische problemen niet oplossen, dat wil zeggen de onbalans die we in voorgaande cycli hebben opgebouwd niet oplossen, zullen deze zich weer in volgende cycli manifesteren. Alles is cyclisch, ook onze problemen of moeilijkheden.

Er is een bekende uitspraak: hij die zijn geschiedenis niet kent is gedoemd om haar te herhalen. Wat zien we terugkomen wat we al vaker hebben gezien in het verleden? We zien de cyclische terugkomst van opstanden: van geweldsuitbarstingen, volksopstanden, de roep om een sterke man, het kiezen van een sterke man in plaats van een wijze, het tegenstemmen uit ongenoegen zonder daar de consequenties van te overzien. Hiervan zijn voorbeelden te over: de Franse Revolutie, de opkomst van Hitler, het kiezen voor Trump, voor de brexit, voor Bolsonaro als president van Brazilië.

Kunnen we een karakteristiek in de huidige onrust ontdekken?

In de algemene discussie in de maatschappij horen we een aantal steeds terugkerende kretten: nationalisme, patriottisme, globalisering of mondialisering en xenofobie (angst voor vreemdelingen). Sommige van deze termen liggen angstig dicht bij elkaar of overlappen elkaar zelfs. Maar bovenal zien we een groot wantrouwen tussen de verschillende bevolkingslagen, dat wordt uitgedrukt in de kreet: we zijn het zat, en nu wij!

Nationalisme definiëren we als een ideologie die het eigen land als uitgangspunt stelt. Daarbij wordt ernaar gestreefd het eigen land meer invloed te geven of te laten krijgen: 'wij eerst'. De geschiedenis heeft ons hiervan veel excessen laten zien. Het is een vorm van afgescheiden denken

dat alleen deeloplossingen biedt.

Patriottisme is nationale trots, de ideologie van liefde en toewijding aan een thuisland en een gevoel van verbondenheid met andere burgers die dezelfde waarden delen. Het omvat een reeks concepten die nauw verwant zijn aan nationalisme. Het staat er heel dichtbij. Er wordt wel getracht om dit begrip patriottisme op te rekken naar het zich inzetten voor een algemene verbetering die niet door landsgrenzen wordt gekenmerkt, maar de geschiedenis heeft ons laten zien dat de grens tussen patriottisme en nationalisme bijzonder dun is.

Globalisering of mondialisering: het wereldwijd denken en zich inzetten voor het wereldbelang. Dat is zeer de moeite waard als het uit idealisme is, en dus niet gericht op handelsvoordeel, goedkope arbeidskrachten of een ander beperkt doel. Het is een goede oplossing tegen het vernauwde denken van nationalisme en patriottisme, en daarom een stap in de goede richting. We hebben daar een aantal internationale instituten voor, maar deze werken heel moeizaam. De oorzaak daarvan is dat er steeds weer eigenbelang om de hoek komt kijken als achterliggend motief.

Afgescheidenheid is het basiskenmerk van de huidige problemen, het geheel wordt niet als belang gezien. Deze manier van denken en handelen laat heel duidelijk zien dat er dus altijd wereldwijd spanningen zullen blijven bestaan, terwijl ondertussen de wereldwijde communicatie zich met enorme vaart uitbreidt.

Is er een oplossing?

De oplossing is te vinden als we iets verder zoeken naar wat er aan de hand is. Een algemene blik toont ons dat we in de bevolkingen vele lagen zien. Deze situatie is niet gebonden aan een land maar is het algemene maatschappijbeeld. Overal op de wereld zien we een sterke lagenstructuur, geen enkele stad, geen enkel land of werelddeel uitgezonderd.

Als we op basis van analogie ons een beeld opbouwen van een vat met zeer verschillende vloeistoffen, dan leert de natuurkunde ons dat deze niet of zeer moeilijk mengen. Dat is hetzelfde wat we in onze maatschappij zien. 'Groot verschil in soortelijk gewicht' kan je vertalen naar een groot verschil in rijkdom, in sociale positie, in kansen en mogelijkheden, in cultuur en godsdienst. Deze eenvoudige lesjes in natuurkunde leren ons dat hoe groter dit verschil is, des te moeilijker de vloeistoffen zullen mengen, en dat op de grensgebieden de frictie het grootst is. Nu is er geen samenleving die niet bestaat uit verschillende gelaagdheden. Die moeten er zijn: een samenleving kan niet bestaan uit alleen bakkers, leidinggevendenden, ambtenaren, enzovoort. Deze lagen zijn nodig, maar de ene is niet belangrijker dan de andere. Gelijkwaardigheid is hier het sleutelwoord, ieder moet bijdragen naar zijn vermogen.

In de geschiedenis zijn er voorbeelden te vinden van samenlevingen waar de onderlinge verschillen minimaal waren. Een van de mooiste voorbeelden is het rijk van koning Ashoka in India, waar met een verrassend klein aantal uitgangspunten en maatregelen een heel gelukkige samenleving ontstond. Hetzelfde geldt voor een bevolkingsgroep in Noord-India, de Bishnoi, die alle tekorten aan voedsel en andere levensbehoeften oploste met een lijst van 29 maatregelen en uitgangspunten.

Wat is het nut van rijkdom die je niet eens in één mensenleven kan opmaken, die je persoonlijke behoeften ver te boven gaat? Studies op economisch en sociaal vlak hebben de volgende inzichten opgeleverd: maatschappijen of culturen waar het verschil tussen top en bodem het kleinst is, zijn het stabielst en het gelukkigst.⁽¹⁾ Dus, zolang de rijken rijker worden en de armen armer, neemt de spanning toe. Zie de Franse Revolutie als voorbeeld, die begon op basis van Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap, wat bijzonder snel uit de hand liep en verviel tot een opstand met

veel geweld en het gebruik van de guillotine. Nu zien we weer opstanden komen. Kunnen we die nu wel oplossen?

Het is altijd gebleken dat, welk economisch of sociaal-maatschappelijk systeem je ook aanhangt, de uitkomst wordt bepaald door de individuele invulling ervan en de bereidheid van het individu om zich voor het geheel, voor het algeheel belang in te zetten. Geen maatschappij kan draaien op de zogenaamde idee dat er een gezonde concurrentie moet zijn. Als we menen dat dit de weg zou zijn om mensen gemotiveerd te houden, dan hebben we de ware eigenschappen in de mens nog niet kunnen aanspreken. Mensen zouden uit idealisme, uit eenheidsbesef, op grond van vertrouwen met elkaar moeten werken. Dan is er sprake van gelijkwaardigheid zonder onderlinge angst en risico van misbruik. Dan kunnen ideeën als het basisinkomen, sociale zekerheid en andere vormen van samenwerking door alle lagen heen werken als een bindende kracht. De sleutel ligt in de woorden: “De macht die de leerling zoekt is een die hem als niets doet schijnen in de ogen der mensheid.”⁽²⁾

Herman C. Vermeulen

Referenties

1. R. Wilkinson en K. Pickett, *The Spirit Level. Why equality is Better of Everyone*. Penguin Books, Londen 2010.
2. M. Collins, *Light on the Path*, deel 1, regel 16. Online: <https://www.theosociety.org/pasadena/lightpat/lightpa1.htm>.

De spirituele functie van design

Symboliek en kunst

De spirituele functie van design is het vierde en laatste artikel in een serie *Theosophy Talks over Symboliek en kunst*. Afgelopen januari sprak Herman C. Vermeulen over dit boeiende onderwerp, dat nog niet vaak vanuit een theosofische invalshoek is belicht. De reacties waren dan ook enthousiast. De redactie bewerkte de presentaties voor publicatie. In het eerste artikel stond de vraag centraal: *Wat is kunst?* Daarna volgden *Universele symboliek uit de Mysteriescholen* en *De kracht van kleur, geluid en getal*.⁽¹⁾

Kerngedachten:

- » Design is toegepaste verbeeldingskracht die dienend moet zijn.
- » Spiritualiteit is de bron van creativiteit.
- » Een goed ontwerp komt er alleen met de juiste mentale instelling.
- » Een ontwerper moet zich afvragen wat de consequenties zijn van zijn product.
- » Wij zijn ons eigen design.

Stel: we kopen een prachtige stoel. Hij wordt netjes thuisbezorgd, maar al na twee weken weten we het zeker: het meubelstuk valt zo tegen dat we met enige schroom moeten toegeven dat het een miskoop is. We vielen voor de uiterlijke vorm en kleur, maar in de praktijk zit die stoel niet goed en past ook niet echt in onze woonkamer. Kortom, het *design* is misschien best mooi, maar bij ons functioneert het niet.

Met dit voorbeeld komen we bij het onderwerp van de spirituele functie van design. Want in de combinatie van design en spiritualiteit vinden we een aantal essentiële uitgangspunten terug die zeer de moeite waard zijn. En ik wil deze graag belichten vanuit de Theosofia, die ook hierin haar waarde voor de praktijk bewijst.

Wat doet design met ons?

Design vinden we in de meest uiteenlopende vormen in de samenleving

terug. Op al die ontwerpen reageren we verschillend — los van de vraag of we iets mooi vinden of niet. Zo zien we in de eerste illustratie op de volgende pagina een bonte verzameling voorbeelden van design, met ook twee stoelen. Bij de ene denk je al snel: om daar in te zitten is niet vol te houden. En de andere roept een beeld op van totaal nietsdoen. Toch zijn de ontwerpers van beide stoelen geïnspireerd door de Bauhaus-kunststroming die een eeuw geleden in Duitsland ontstond. De meubels zijn in elk geval duidelijk ontworpen voor zeer verschillende doelen. Gerrit Rietveld, de Nederlandse architect van de ongemakkelijk ogende rood-blauwe stoel, noemde ‘zitten’ zelfs een werkwoord. De gebouwen in de illustratie zijn allemaal ontworpen voor een zeer specifieke functie. We zien onder meer de Akropolis tempel in Athene, de piramide van Cheops — een inwijdingstempel —, een redelijk intact

gebleven villa in Pompeï, een gevangenis – ook dit is design –, het Centraal Station in Rotterdam, het stadhuis van Den Haag, de Notre Dame in Parijs, en de ‘Zwaan’, de opvallende brug in Rotterdam.

Het zijn ontwerpen die totaal verschillende reacties oproepen. De vormen voldoen wel duidelijk aan een bepaalde functionaliteit — en dat is uiteraard belangrijk. We kunnen stellen dat een ontwerp de vorm *in concreto* beperkt, maar er een zekere functionaliteit voor teruggeeft. De gedachte wordt geconcretiseerd en levert iets bruikbaar op. Oftewel: design is toegepaste verbeeldingskracht die dienend moet zijn.

Alles wat de mens ontwerpt is in de loop der tijd aan verbetering onderhevig. Een praktisch product als een auto ‘evolueert’ in vorm, techniek en toegepaste materialen. Hetzelfde geldt voor openbare gebouwen. Afhankelijk van de functie en het gebruik leren we om iets beter toe te passen, om zelfstandig dingen beter te doen. Design veredelt, zoals kunst dat ook doet, maar dan in meer praktische zin. Maar voor elk design, of het nu om een eenvoudig kledingstuk gaat of om een draagraket voor satellieten, is een visie nodig om vorm en functionaliteit te kunnen verbeteren. Design is vormgeving in de meest brede betekenis van het woord. We kunnen het begrip daarom zeker ook op onszelf toepassen. Hoe geven we ons leven vorm?

Zender en ontvanger

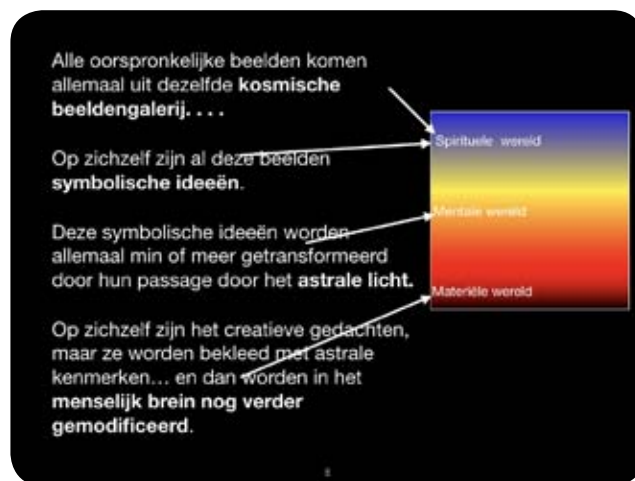
In deze reeks artikelen hebben we eerder uiteengezet hoe abstracte, spirituele ideeën langzaam vorm krijgen en hoe

ons denken daarbij functioneert als zender en ontvanger.⁽²⁾

Ook voor een praktisch en kunstzinnig design is dit het geval. Het meest abstracte, spirituele idee heeft nog geen enkele vorm op dit uiterlijke gebied, maar vanuit de kosmische beeldengalerij komen deze symbolische ideeën via de mentale wereld tot een creatieve gedachte die het menselijk brein verder vormgeeft. En die laatste fase kan bij een design een hele cyclus doormaken van eerste ontwerpen – prototypen – tot het uiteindelijke resultaat.

Voldoet zo’n design dan aan de spirituele abstractie die aan de basis lag? Dat hangt sterk af van de mate waarin een ontwerper kans heeft gezien om

zijn routine niet te laten domineren, de impulsen uit de hogere, abstracte gebieden te verstaan en deze te vertalen naar een uiteindelijke vorm. Voor de gerichtheid op die

gebieden zijn zeker inspanning en oefening noodzakelijk. Als we onze gedachten hoofdzakelijk afstemmen op de gevoelswereld, kunnen we niet verwachten dat de vruchten van onze gedachten verzadigd zijn van het inspiratieve. Het is een eenvoudig beeld: de golflengte van zender en ontvanger moeten op elkaar afgesteld staan.

Om tot een inspiratief idee te komen, zullen we ons daarom op de meer abstracte gebieden moeten richten en daar de archetypen, de basisideeën uit oppakken. Het initiatief hiertoe moet wel *van onszelf* komen. Dat kunnen we actief doen door ons te concentreren op bovenpersoonlijke ideaalbeelden over wat ons bezighoudt.

Een goed voorbeeld van zo'n proces zie je bij de bekende Paraguayaanse gitarist Agustín Pío Barrios Mangoré. In 1921 componeerde hij het beroemd geworden muziekstuk 'La Catedral'. Wat deed hij? Hij ging met zijn gitaar naar de San José-kathedraal in Montevideo. Hier hoorde hij muziek van J.S. Bach. Daarna stemde hij ter plekke zijn instrument en componeerde in de serene stilte het eerste deel. Bij het verlaten van de kathedraal nam hij de chaos van het straatleven waar, die hij vastlegde in het tweede deel. Hij kon de archetypische beelden die hij waarnam direct *transformeren* en maakte ze via zijn gitaar concreet. Pas vele jaren later voegde hij een prelude aan de compositie toe.

Een inspiratief design kan op vergelijkbare manier tot standkomen. De ruimte die de vorm gaat innemen, de functionaliteit in de vorm: het zijn aspecten waar de ontwerper vanuit de vormloze spirituele wereld de symbolische ideeën 'leest' en creatief toepast.

Creativiteit en ruimte

Spiritualiteit is de bron van creativiteit. Niet in absolute zin, want zoals de Theosofia leert: in de oneindigheid is alles aanwezig. Maar creativiteit is wel ons vermogen om spiritualiteit in *onze* wereld tot manifestatie te brengen. Dat is overigens een niet te onderschatten taak, zoals wij ook zelf binnen The Theosophical Society ervaren. Sinds 1875 werken we aan het weer bekend maken van de Theosofia in de wereld, maar we zijn nog altijd niet in staat om mensen wereldwijd daarvan kennis te laten nemen. Een belangrijk creatief element in de architectuur van een gebouw, van een meubelstuk en ook de vorm van een gebruiksvoorwerp is het toepassen van de ruimte. Het bruikbare van een ruimte is in wezen hetgeen we niet met onze ogen waarnemen. Ruimte is echter niet 'leeg'. De Theosofia leert dat ruimte vol is van allerlei karakteristieken en elementen. Zo spraken we in het vorige artikel

over Swabhavat, de Oerstof of Bewustzijn-Substantie, de geest- en stofzijde van de Natuur als eenheid.⁽³⁾ En in *De Brieven van de Meesters*⁽⁴⁾ lezen we over het fameuze flogiston, een begrip uit de 17e eeuw. Het kleur- en geurloze flogiston had geen gewicht en zou vrij komen bij verbranding. De huidige wetenschap heeft het bestaan van flogiston verworpen, maar de Theosofia hanteert niet het materialistisch uitgangspunt.

Het nut van de ruimte – het bruikbare van wat er uiterlijk niet is – werd al beschreven door Lao-tse. Zo heeft hij het over een vaas, die slechts vaas kan zijn door zijn leegte vanbinnen.⁽⁵⁾

De dertig spaken van een wiel verenigen zich rond een naaf
maar het ledige binnenste maakt het wiel van nut.

De vaas is uit klei gevormd tot huisraad

maar door de lege binnenkant is zij van nut.

Ramen en deuren maken een ruimte tot kamer

maar de leegte maakt de kamer bruikbaar.

Daarom:

Het zijn heeft zijn voordeel

maar het niet-zijn bepaalt het nut.

De vijf kleuren verblinden het oog van de mens.

De vijf tonen verdoven het oor.

De vijf smaken bederven de smaak.

Dolle ritten en jachten voeren de mens tot waanzin.

Kostbare goederen brengen de mens op een dwaalspoor.

Daarom luistert de Wijze naar zijn hart en vertrouwt niet op zijn ogen.

Hij negeert het uiterlijke en volgt het innerlijke pad.⁽⁵⁾

Die leegte is essentieel. En dit geldt natuurlijk ook voor een kast, een huis en vele andere dingen. Iets kan weliswaar voor het oog leeg zijn, zonder materie, maar in essentie is het vol met allerlei vormen van bewustzijn die wij in dit uiterlijke gebied niet als zodanig waarnemen. We laten ons namelijk door de uiterlijkheden vaak afleiden. Lao-tse noemt kleuren, tonen en smaken als voorbeelden. Wat hij, denk ik, wil zeggen is dat we ons vaak laten overrompelen door mooie effecten op het fysieke vlak, waardoor we de karakteristieken van wat daarachter schuilgaat, niet meer gewaarworden. Ons bewustzijn is dan geconcentreerd op de materiële wereld en niet op de mentale en spirituele wereld waarover we eerder in deze serie spraken.⁽⁶⁾

Het Pantheon en het Lente-uitje

Om te laten zien hoe uiteenlopende vormen van design het idee van ruimte in ons kunnen oproepen, nog twee

voorbeelden uit het verleden.

Bijgaande illustraties tonen het Pantheon in Rome, dat oorspronkelijk in 27 v.Chr. werd gebouwd, maar na twee verwoestingen in zijn huidige vorm werd herbouwd rond het jaar 120 onder keizer Hadrianus.

Het is een fantastisch gebouw. Het is nu een kerk, maar oorspronkelijk was het een Romeins heiligdom, dat zijn betekenis vindt in de prachtige abstractie van de koepel met de ronde opening in het midden — de oculus. In de constructie speelt de zon een grote rol. Het zonlicht valt

door de oculus en draait zo elke dag langs de geometrische structuren van de koepel.

Belangrijke dagen van het jaar, zoals de wisseling van de vier seizoenen, zijn te herkennen aan de lichteffecten die dan optreden. Zo is goed te zien met hoeveel kennis deze tempel is geconstrueerd. Deze ruimte biedt niet alleen een bijzondere sfeer, maar verwijst ook naar de achterliggende betekenis van het gebouw.

Een ander voorbeeld van hoe ruimte kan worden ervaren is bijgaande afbeelding van een schilderij uit de Chinese Tang-periode (achtste eeuw), het 'Lente-uitje'.⁽⁷⁾ Wij zijn gewend aan schilderijen en afbeeldingen waarop de ruimte wordt weergegeven met 'verdwijnpunten'. Naar die punten, naar de horizon toe, worden de objecten steeds kleiner afgebeeld. Maar het voorbeeld van deze Chinese schilder, Zhang Xuan, laat zien hoe men toen ruiters dichtbij en verder weg op dezelfde grootte afbeeldde en toch een ervaring van ruimte en dynamiek wist te creëren.

De basiskennis van Vitruvius Pollio

H.P. Blavatsky schrijft in *De Geheime Leer* over esoterische bouwkunde en daarbij noemt zij ook Vitruvius Pollio.⁽⁸⁾ Deze Romeinse bouwmeester (± 85-20 v.Chr.) is nog altijd bekend door zijn verhandeling *De architectura libri decem*, een tiendelig werk over bouwkunde dat bewaard is gebleven. Vitruvius was een van de laatste ingewijden die de

esoterische regels over de verhoudingen in de bouwkunst kende, schrijft Blavatsky, en dit werk kan dan ook ‘alleen esoterisch worden bestudeerd’. Het Latijnse origineel is in vele talen vertaald, maar helaas zijn vrijwel alle versies te exoterisch, te veel naar de uiterlijke wereld vertaald. In het eerste deel van deze serie besteedden we al aandacht aan Vitruvius Pollio.⁽⁹⁾ Ik wil nu wat dieper ingaan op zijn betekenis. Zo beschrijft hij een aantal disciplines die een goede architect volgens hem als basiskennis moet beheersen:

- Ethiek en moraal (*filosofie*).
- Astronomie (*astrologie*).
- Muziek (*harmonieleer*).
- Rekenkunde (*leer der getallen*).

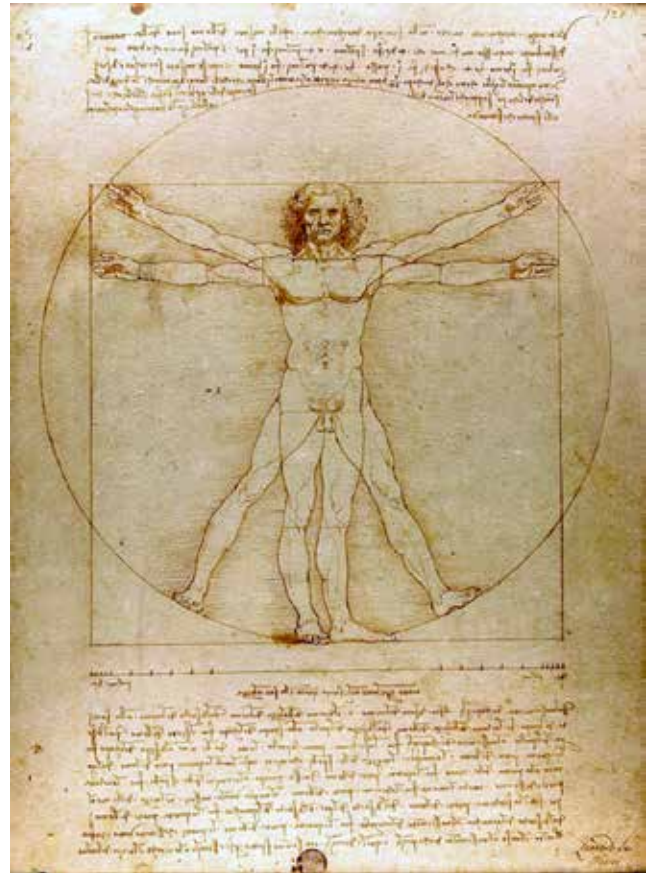
Als eerste noemt Vitruvius de regels voor *ethiek en moraal*: filosofische scholing is onontbeerlijk omdat een goede architect een duidelijke, ethische visie op het leven moet hebben. Hij schrijft hierover: “Een grote ziel is sterk zonder arrogant te zijn, gewoon, betrouwbaar, en totaal vrij van hebzucht of gierigheid.”

Een ethische visie is denk ik ook voor een hedendaagse architect een vereiste. Het ontwerp voor een gevangenis is een goed voorbeeld. Wat voor invloed wil de architect dat zo'n gebouw op gedetineerden heeft? Huldigt hij een standpunt van ‘wie niet horen wil, moet maar voelen’ of is zijn visie meer in de trant van ‘jammer dat deze mensen hebben gefaald; maar nu moet er iets gebeuren om ze weer op het rechte pad te helpen’? Ook in deze tijd van economisch denken spelen ethiek en moraal hier toch een beslissende rol in.

Verder noemt Vitruvius *astronomie*. Nu werd er in zijn tijd nog geen onderscheid gemaakt tussen astronomie en astrologie. Astrologie is de kennis van het leven, van het bewustzijn achter al die ogenschijnlijk mechanische processen van planeten, zonnestelsels en sterren. Als architect moest je kennis hebben van de invloed van de levende planeten, van de levende kosmos. In deze discipline gaat het om *kosmische verhoudingen*, *kosmische bewegingen* en wat we *de harmonie der sferen* noemen.

Bij kosmische verhoudingen moeten we denken aan bijvoorbeeld de verhouding tussen de afstanden van het centrum van de zon naar de planeten — en hun bewegingen ten opzichte van elkaar. Die verhoudingen zijn ook in het kleine te vinden, denk even aan de bouw van het fysieke atoom. Zo komen we tot het beeld dat wij als mens een afspiegeling in het klein zijn van de grote kosmos.

Leonardo da Vinci tekende in 1490 zijn ‘Vitruvius-mens’, waarin deze gedachte besloten ligt in de ideale verhoudingen binnen het menselijk lichaam.

Dan de *muziek*. De harmonieleer van klanken is van belang, bijvoorbeeld bij het ontwerpen van ruimtes voor muziek of spraak. Vitruvius werkte ook met principes voor verhoudingen, waarbij de juiste onderlinge maatafstemming een goede akoestiek waarborgt. Zo kende hij de gedragingen van geluidsgolven bij bepaalde verhoudingen in een ruimte. Afhankelijk van de frequentie, de amplitude en de richting kan er dan een ‘staande golf’ ontstaan, wat grote invloed heeft op het geluid. Het effect komt op dezelfde manier tot stand als resonantie. Bij muziekinstrumenten is dit ook terug te vinden, bijvoorbeeld bij de lengte van een gitaarsnaar.

Het belangrijkste is de kennis van de invloed en de kracht van geluid op de mens. In het vorige artikel in deze serie ben ik daar uitgebreid op ingegaan.⁽¹⁰⁾

De *rekenkunde*, zoals die in veel vertalingen wordt genoemd, en ook de meetkunde, is voor een architect uiteraard belangrijk voor berekeningen van constructies. Maar ik ben van mening dat Vitruvius eerder de leer der getallen bedoelde, zoals Pythagoras die formuleerde. Daarin wordt duidelijk gemaakt welke getalsverhoudingen en welke

cycliciteit bepaalde karakteristieken versterken of verzwakken. Ook de kennis over priemgetallen is van belang. De pythagoreeërs noemden deze ‘rechtlijnige getallen’ omdat er – als de getallen vormen voorstellen – geen rechthoek of vierkant van is te construeren.

Vitruvius’ basisprincipes

Zo vergt architectuur wel iets meer dan alleen een technische opleiding. Nu zijn er nog altijd gebouwen te vinden waarin iets van deze ideeën is terug te vinden. Toch zijn er tegenwoordig weinig makelaars met een aanbieding van een mooie villa ‘volledig overeenkomstig de ideeën van Vitruvius Pollio’. Want voor de basisprincipes van goede architectuur had hij een behoorlijk lange lijst van voorwaarden. Hierop staan praktische regels over de bouwlocatie – zoals de conditie van de grond, het water en de invloed van de seizoenen –; de richting van een huis – bijvoorbeeld de keuken op het noorden voor de temperatuur – en de maatvoering van de ruimtes in goede verhoudingen.

De vertaling van de drie basisprincipes van Vitruvius geeft wel een idee van zijn bedoelingen. Maar vanuit de Theosofia kunnen we misschien nog beter aangeven waar het om gaat.

- Firmitas (duurzaamheid, stevigheid) *karakterkracht*.
- Utilitas (doelmatigheid, efficiëntie) *dienstbaarheid*.
- Venustas (bekoorlijkheid, schoonheid) *harmonie*.

Ten eerste duurzaamheid: een duidelijk begrip voor ons, maar het gaat uiteindelijk om *karakterkracht*. Hoe sterk is het karakter van een huis? Kan het een positieve invloed blijven uitoefenen op de bewoners? Met een krachtig ontwerp – in de spirituele betekenis van het woord – kan zo’n huis zijn functionaliteit lange tijd behouden en hebben mensen ook niet snel de neiging om te gaan verbouwen. Dan doelmatigheid. Een logische, zakelijk klinkende voorwaarde voor een gebouw. Het begrip *dienstbaarheid* laat zien dat het ontwerp niet dwingend mag zijn.

Bij schoonheid gaat het vooral om *harmonie*. Daar komt dan bijvoorbeeld de kennis van astrologie en astronomie bij van pas, wegens de effecten op de locatie van een huis. En de vormgeving dient evenwichtig te zijn, want ook de vorm zorgt in hetgeen we niet zien voor een effect in de ruimtes van een huis. Het bepaalt mede de karakterkracht. Vitruvius werkte verder zoals gezegd met principes voor verhoudingen:

- Ordinatio (afgeleide rangschikking) *juiste ordening*.

- Symmetria, de juiste *onderlinge maatafstemming*. We noemden als voorbeeld van de toepassing van deze verhoudingen de akoestische techniek in bepaalde ruimtes. Bovenstaande regels leiden alle tot *Eurytmia*. Het begrip Eurytmia is moeilijk te verklaren, maar *harmonische beweging* geeft er wel een goed idee van. De antroposofen gebruiken het woord bij hun ‘Eurytmia-techniek’ wat vloeiende bewegingen zijn die worden gemaakt om de andere – niet fysieke – elementen van het lichaam in stroming te krijgen.

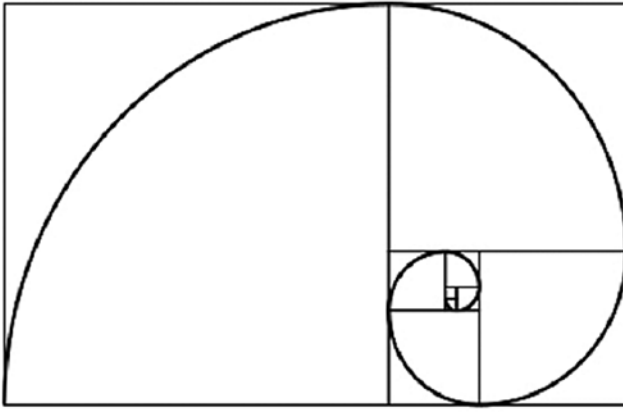
Bij elkaar geven al deze principes een aantal interessante voorwaarden waaraan een goed en prettig huis moet voldoen.

Kunstenarsloge Vāhana

Nu zijn al deze uitgangspunten ook in recente tijden terug te vinden, zeker nadat H.P. Blavatsky in 1875 The Theosophical Society stichtte. In Amsterdam werd eind 1896 de Vāhana Loge van de Theosofische Vereniging in Nederland opgericht. Daarin kwamen veel architecten en kunstenaars bijeen. Zij waren actief om de theosofische uitgangspunten toe te passen in hun disciplines. Zo kwamen er initiatieven waaruit later bijvoorbeeld De Stijl-groep ontstond, met bekende namen als Piet Mondriaan en Theo van Doesburg. Van Doesburg heeft ook veel invloed gehad op het Bauhaus, de opleiding voor kunstenaars in Weimar en Dessau die met namen als Walter Gropius en Ludwig Mies van der Rohe ook een heel specifieke stroming in design vertegenwoordigde.

De eerste decennia van de 20e eeuw kenden zo meerdere stromingen waarin kunstzinnige ontwerpers de oude, universele kennis in hun werk toepasten. In het eerste artikel in deze serie liet ik al zien hoe onderlinge verhoudingen zichtbaar worden in de *Gulden Snede* en de reeks van Fibonacci,⁽¹¹⁾ die een wiskundige vertaling zijn van de universele harmonie in de Natuur. Van de villa in Pompeï tot het huis Sonneveld in Rotterdam – waarover verderop meer – het zijn allemaal voorbeelden van design waarin de kennis van ideale verhoudingen als basis heeft gediend.

Ethische consequenties van een design

Indachtig de ethische voorwaarden van Vitruvius zou elke ontwerper zich af moeten vragen wat de consequenties zijn van zijn product. Wat is de drijfveer achter zijn ontwerp, wat is het gevolg? Of het nu een apparaat is of een huis, een gebouw of een stukje software, overal spelen deze vragen. Wat roep je op in mensen en welke mogelijkheden geef je ze? Kunnen zij die mogelijkheden ook ethisch en moreel aan? Als we zien wat er gebeurt op Facebook en Twitter, hoe men daar omgaat met foto's van elkaar en allerlei gedachten over elkaar ventileert, dan moeten we concluderen dat veel mensen een middel in handen hebben waar ze in feite niet mee om kunnen gaan. De gebruikers overzien de consequenties van hun handelen niet.

Bauhaus

In het eerste artikel kwam naast De Stijl ook het Bauhaus kort ter sprake.⁽¹²⁾ Ik wil hier wat verder ingaan op deze belangrijke stroming, die vanaf 1919 opgang maakte in Duitsland.

Het Bauhaus-Archiv – het museum in Berlijn – schetst tegenwoordig een goed beeld van de grondige, ambachtelijke opleidingen die het instituut bood. De studenten kregen veel materiaalkennis en moesten ook de handen uit de mouwen steken. Want niet alleen de theorie van design, maar ook de praktijk van het bouwen werd onderwezen. Theo van Doesburg woonde begin jaren twintig een tijd in Weimar, waar hij grote invloed had op een aantal Bauhaus-docenten en een cursus gaf over De Stijl die gevolgd werd door veel Bauhaus-studenten. Van Doesburg wilde zich echter vooral bezighouden met de theorie en niet met het begeleiden van iets bouwen.

De doelstellingen van het Bauhaus waren:

- Grondige ambachtelijke opleiding.

- Creëren van hoogwaardige technische en esthetische producten.
- Accent op de functionaliteit van producten.
- Betaalbare producten leveren door industriële productieprocessen.
- Samenwerking binnen kunstdisciplines om tot een *Gesamt*-kunstwerk te komen.
- Integratie van kunst in het dagelijks leven.

Het bijzonder innovatieve van Bauhaus-producten werd in die jaren maatschappelijk nog niet altijd onderkend. Opvallend design van meubels en dergelijke werd wel gewaardeerd, maar er waren ook ontwerpen van gebouwen die zo revolutionair waren dat ze nog niet konden worden gerealiseerd. Voor een ontwerp met uitstekende vloeren, een glaswand aan de buitenkant en een aantal pilaren om zo'n vloer te dragen waren voorgespannen betonconstructies vereist — en daarvoor bestond toen nog te weinig praktische kennis.

Onderstaande illustraties geven een beeld van design uit die periode, beïnvloed door Bauhaus en De Stijl. Een interieur van het Gemeentemuseum in Den Haag, een exterieur van een Bauhaus-complex, een interieur van een woning en ten slotte een bouwkeet.

In 1933 kwam er een einde aan de activiteiten van het Bauhaus met de opkomst van de nazi's.

Goed design volgens Dieter Rams

Meubelmaker en industrieel vormgever Dieter Rams heeft de basisprincipes van Vitruvius en de tijdgeest van Bauhaus en De Stijl verwerkt in een aantal opvallende ontwerpen voor Braun AG en Vitsœ. Zijn eerste werk dateert uit de jaren vijftig. Rond 1984 formuleerde Rams zijn beroemd geworden tien regels waar goed design aan moet voldoen. Zijn uitgangspunt daarbij was *Eenvoud is de sleutel tot topkwaliteit*. De regels zien er op zich heel simpel uit; we noemden ze al even in het eerdergenoemde artikel. Om de bedoeling te vatten moeten we wellicht niet direct aan een voorwerp denken, maar eerder aan een bepaalde mentale instelling. Want een goed ontwerp komt er alleen met de juiste mentale instelling.

Goed design volgens Dieter Rams:

1. is *innovatief*,
2. maakt een product *bruikbaar*,
3. is *esthetisch*,
4. maakt een product *begrijpelijk*,
5. is *niet opdringerig*,
6. is *eerlijk*,
7. heeft een *lange levensduur*,
8. is *consequent* tot in het laatste detail,
9. is *milieuvriendelijk* en
10. *less is more*.

De meeste regels spreken voor zich. Bij *esthetisch* hebben we mogelijk niet allemaal hetzelfde beeld voor ogen. Maar hier schiet de universele wetmatigheid ons te hulp, zoals we die ook in de Gulden Snede terugvinden: *schoonheid* wordt bepaald door verhoudingen en *is geen absolute maat*. Bij *begrijpelijk* kunnen we ons als consument ook alles voorstellen als we even denken aan een nieuw technisch apparaat dat we in huis halen. In de winkel was ons nog verzekerd dat we het ding heel simpel aan de gang zouden krijgen ...

Eerlijk betekent dat het design niet moet suggereren dat het product meer is dan wat het in wezen is. In het verlengde hiervan zouden we kunnen stellen dat een reclame voor zo'n product ook eerlijk moet zijn.

Less is more is geen regel die Rams zelf heeft opgesteld, maar hij heeft hem wel met overtuiging overgenomen. Alle onnodige dingen aan een ontwerp kunnen beter worden weggelaten: het resultaat wordt er alleen maar beter van.

Harmonie

De esthetiek van Dieter Rams voert ons terug op *harmonie*, één van de drie basisprincipes van Vitruvius. Ik wil

een paar voorbeelden geven van architectuur waarin dit basisprincipe duidelijk naar voren komt.

Op bijgaande illustratie zien we een ontwerp van de Amerikaan Frank Lloyd Wright — ook een architect die door de Theosofia werd geïnspireerd en in zijn werk de harmonie tussen mens en natuur zocht. Hij bouwde ooit de decors voor een film over Shambala, eind jaren dertig.

Maar dit huis is gebouwd in een woestijnomgeving. De lage, langgerekte horizontale raampartij en de uitgestrekte horizon van de woestijn zijn in prachtige harmonie met elkaar. Binnen in het huis krijg je zo de ervaring dat je gewoon in de woestijn staat en daar één mee kunt zijn.

In het ontwerp van zijn beroemde *Fallingwater* stroomt een watervalletje *door* het huis in de plaatselijke beek. Hij heeft de loop van de beek geïntegreerd in de functionaliteit van dat huis. Het is wel zijn meest ongebruikelijke ontwerp.

Het huis Sonneveld in Rotterdam werd gebouwd door architectenbureau Brinkman en Van der Vlugt. Michiel Brinkman was theosoof en ook lid van de Vāhana Loge. Het ontwerp is een zeer ondogmatisch voorbeeld van functionaliteit.

Leen van der Vlugt zou na het overlijden van Brinkman de revolutionaire Van Nelle-fabriek in Rotterdam ontwerpen, een hoogtepunt van het 'Nieuwe Bouwen'. Dit complex, met een zee aan daglicht op de werkvloer en een perfect binnenklimaat, staat sinds 2014 op de Werelderfgoedlijst.

Voorbeelden van esoterisch design

De esoterische bouwkunde waar Blavatsky over spreekt – de toegepaste kennis van de esoterische regels over de verhoudingen in de bouwkunst – weerspiegelt kennis van de universaliteit, voortkomend uit *Religie*: de intuïtieve kennis van de allesomvattende Eenheid die aan alles ten grondslag ligt. Dit laat nog eens zien vanuit welk uitgangspunt Vitruvius Pollio zijn basisprincipes *karakterkracht*, *dienstbaarheid* en *harmonie* formuleerde.

Bijgaande illustraties laten nog een aantal voorbeelden zien waarin die universaliteit duidelijk is te herkennen. De *Nikè van Samothrake*, in Parijs; *De geboorte van Venus* van Botticelli (Venus, schoonheid die het hogere denken uit-

beeldt); de *Akropolis* in Athene, ontworpen om een heilige sfeer, een eenheidsbeleving op te bouwen; de *gebouwen van The Theosophical Society Point Loma* in Californië in de jaren dertig, met de tempel, gebouwd door leden die daar deel uitmaakten van de theosofische werkgemeenschap.

En ten slotte het drieluk *Evolutie* van Piet Mondriaan. Het heet een altaarstuk, maar uit correspondentie van Mondriaan blijkt wel dat hij drie stadia van de mens weergeeft: het proces van het sterven, de devachanische periode en de terugkeer naar het aardse leven voor de volgende incarnatie. De details zitten onder andere in de stand van de tepels.

De spirituele functie van design

Hoe een esoterisch design op ons overkomt, blijft een kwestie van onze individuele ontwikkeling. In hoeverre hebben wij de potentiële spirituele vermogens die in ieder van ons schuilen, kunnen activeren? Hoezeer zijn wij ons bewust van de Eenheid die aan alles ten grondslag ligt? Verwelkomen wij de invloed van ons Hoger Zelf in ons dagelijkse denken en handelen? Plato noemde de functie van Kunst – met een hoofdletter – de kennis van de Waarheid over te brengen. En zo appelleert een design aan hoe wij als mens in het leven staan. We hoeven immers niet te verwachten dat een design iets in ons wakker maakt dat we niet hebben ontwikkeld.

Voor de ontwerper is de vraag of hij met zijn design ‘boven zichzelf’ heeft weten uit te stijgen. Met andere woorden: heeft hij kans gezien de symbolische ideeën uit de spirituele wereld op te vangen en via zijn persoonlijkheid

vorm te geven. Voor de beschouwer is de vraag of hij zijn waarnemingen kan verlichten met de stralen van zijn onvergankelijke Hoger Zelf.

Gottfried de Purucker zegt het heel mooi:

U kunt geen schoonheid buiten u zien, tenzij u schoonheid in u hebt. U kunt geen schoonheid verstaan, tenzij u zelf innerlijk schoon bent. U kunt geen harmonie verstaan, tenzij u innerlijk harmonie bezit. Alle waardevolle dingen zijn in uzelf aanwezig en de uiterlijke wereld is voor u slechts de aansporing, de prikkel voor de oefening van het innerlijk begripsvermogen.⁽¹³⁾

Het beeld gaat nog verder. We kunnen het begrip design geheel op de mens zelf projecteren. *Wij zijn ons eigen design*. Willen we in staat zijn ons mentale en spirituele leven aan te sturen, en zo de vakbekwame ontwerper van ons eigen *Leven* te zijn, dan moeten we ons niet laten leiden door allerlei emotioneel en materieel ‘lawaaï’, maar ons richten op de achterliggende krachten en structuren. Om met Vitruvius te spreken: hebben we *karacterkracht*, zijn we *dienstbaar* en zijn we *in harmonie*? Dan hebben we de basis gelegd om onze hogere idealen vorm te geven. Daarbij kunnen we in gedachten houden dat een goed spiritueel design:

- veredelt (brengt het betere in ons naar boven),
- onze (spirituele) mogelijkheden vergroot,
- modulair is (de zeven Juwelen van Wijsheid combineren brengt ons tot grote diepgang),
- intuïtief is,
- ons uitdaagt om door te denken,
- alleen dat kan oproepen wat in ons leeft.

Zeven ‘bouwelementen’

Hoe kunnen we onszelf, ons eigen design, begrijpen, verbeteren en naar een hoger spiritueel niveau brengen? Spiritueel design kan leiden tot heel mooie ontwerpen die we ‘mens’ noemen; en ook organisaties van mensen. Dat kost veel oefening, maar het motief van Mededogen is een prachtig uitgangspunt om tot een spiritueel ontwerp te komen.

De ‘bouwelementen’ die de Theosofia biedt om met Mededogen als drijfveer aan het werk te gaan zijn de zeven Juwelen van Wijsheid: *Reïncarnatie*, *Karma*, *Hiërarchische structuur*, *Swabhāva (zelfwording)*, *Progressieve evolutie*, *de twee Paden* en *het kennen van het Zelf*. Het zijn universele, onmisbare bouwelementen voor de mens. Daarom besteden we er in dit tijdschrift bij diverse onderwerpen

regelmatig aandacht aan. We kunnen er zelfkennis mee opdoen om te leren hoe en waar onze mogelijkheden liggen om onszelf te verbeteren. We kunnen ermee aan onszelf werken met een steeds groeiend, grootser ideaalbeeld, om uit te groeien tot een schitterend, krachtig, harmonieus, dienend *design* voor de mensheid en de totaliteit.

Boven de ingangspoort van de tempel van Delphi stond geschreven: *Mens Ken Uzelf*, omdat ons Zelf in feite niets anders is dan een afspiegeling van het grote Geheel, dat alle mogelijkheden in zich heeft. Het is aan ons om daar optimaal gebruik van te maken.

Referenties

1. Herman C. Vermeulen, ‘Symboliek en kunst’, artikelen in *Lucifer*, jaargang 40. ‘Wat is kunst?’, juni 2018, blz. 90-100; ‘Universele symboliek uit de Mysteriescholen’, augustus 2018, blz. 109-118 en ‘De kracht van kleur, geluid en getal’, oktober 2018, blz. 162-168.
2. Zie ref. 1, blz. 90-92.
3. Zie ref. 1, blz. 165.
4. Zie *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett*, Theosophical University Press, Den Haag 1979, Brief 10, blz. 63 en Brief 23B, blz. 177-178.
5. Lao-tse, *Tao Te King*. Hoofdstuk 11 en 12, vele edities.
6. Zie ref. 1, blz. 92 en 166.
7. ‘Lente-uitje van de hofdames’. Detail van een schilderij van Zhang Xuan (713-755).
8. H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*. 2 delen, Theosophical University Press, Den Haag 1988. Deel I, blz. 237. Zie ook ref. 1, blz. 95.
9. Zie ref. 1, blz. 95.
10. Zie ref. 1, blz. 162-168.
11. Zie ref. 1, blz. 94.
12. Zie ref. 1, blz. 95.
13. G. de Purucker, *Gulden Regels der Esoterische Wijsbegeerte*, Stichting I.S.I.S., Den Haag 1981, blz. 37-38.

Bevolkingsgroei

Wordt de Aarde te klein?

Kerngedachten:

- » Alles wat is, is er altijd geweest en zal er altijd zijn.
- » Elk wezen dat op de planeet Aarde leeft, hoort op basis van zijn karakteristiek hier thuis.
- » De dood duurt langer dan het leven op Aarde. Daarom zijn er veel meer mensen 'dood' dan levend. In sommige tijden manifesteren zich meer mensen dan in andere.
- » Een volk is een tijdelijke groep mensen die een gezamenlijke les leren. 'Populaire' volkeren nemen in aantal toe. Uiteindelijk sterft elk volk.
- » Immigranten hadden in vorige incarnaties al banden met het volk waarheen ze verhuizen.
- » De ongelijkheid in de wereld heeft haar weerslag op volkeren en migratiestromen.
- » Onevenwichtigheden worden altijd hersteld. Het is afhankelijk van onze mentaliteit of dat met ellende of in goede harmonie plaatsvindt.

Is de Aarde te klein voor 7,5 miljard mensen? En is ons land te vol? Lucifer probeert een antwoord te vinden.

Bij de Algemene Politieke Beschouwingen in de Tweede Kamer van september 2018 kwam het vraagstuk van de bevolkingstoename ter sprake. Dit onderwerp heeft een aantal ethische kanten, omdat het vaak op onfrisse wijze wordt geassocieerd met immigratie en het opnemen van vluchtelingen in ons land. Sommigen vrezen dat de geaardheid van onze bevolking verdwijnt door een afname van geboorten van autochtonen en een toename van vreemdelingen.

Vermenigvuldigt u!

Vraagstukken zijn net zoals alle denkbeelden onderhevig aan cyclische bewegingen. Daarom duikt met grote of kleinere intervallen het probleem van de overbevolking op. Dan wordt de vraag opnieuw gesteld of de Aarde – of een land – wel groot genoeg is om die miljarden mensen te voeden en te huisvesten.

De paradox daarbij is dat de christelijke kerken aanvankelijk sterk aandrongen op bevolkingstoename, uiteraard vooral van hun geloofsgenoten. Oudere Katholieken herinneren zich nog dat meneer pastoor langskwam; en als de vrouw des huizes enige tijd

geen kind had gebaard, dan werd haar in Gods naam verzocht weer snel zwanger te worden.

Christenen verdedigden dit standpunt met een citaat uit het Bijbelboek *Genesis*. Nadat God de mensheid door zijn zondvloed had uitgeroeid en Noach en zijn gezin als enige overlevenden weer land onder hun voeten hadden, kreeg Noach als opdracht mee: *Wees vruchtbaar en wordt talrijk, wemelt op de Aarde, ja, wordt talrijk daarop (Genesis 9:1)*.

In dit licht gezien is het merkwaardig dat een politicus van een christelijke partij bij de Algemene Politieke Beschouwingen de vraag stelde of ons land wel groot genoeg was voor zoveel nieuwe mensen.

Malthus

Het schijnt dat Niccolò Machiavelli (1469-1527) als eerste het probleem van de bevolkingsgroei signaleerde heeft, maar *de* grote onheilsprofeet was, gek genoeg, een dominee, Thomas Malthus (1766-1834). Deze pessimistische Engelse predikant en econoom voorspelde hongersnood op grote schaal. De bevolkingsgroei zou exponentieel zijn, terwijl de voedsel-

productie lineair toeneemt. Ofwel: de bevolkingsgroei zou steeds sneller gaan naarmate er meer mensen zijn. Het evenwicht zou vervolgens, aldus Malthus, hersteld worden door oorlogen, ziektes en hongersnood.

De pessimistische filosofie van Malthus was voor Charles Darwin mede de reden om de theorie van de natuurlijke selectie te ontwikkelen. Door de schaarse grondstoffen zouden alleen de meest geschiktsten overleven. Er was simpelweg geen ruimte voor allen.

Het idee dat er te veel mensen zijn, duikt, zoals gezegd, steeds weer op. Zo werd in het naoorlogse Nederland een actieve emigratiepolitiek gevoerd. Nog in 1952 zei koningin Juliana bij een bezoek aan Canada dat emigratie een middel is om het hoofd te bieden aan de overbevolking. Nederland telde toen tien miljoen mensen.

Klaarblijkelijk kan de mens zich maar moeilijk losmaken van de heersende opinies en angsten, want Nederland telt nu zeventien miljoen mensen. En hoewel we zeker voor een aantal uitdagingen staan, is het niet zo dat er te weinig voedsel is voor alle inwoners.

Dus hoewel demografen op basis van allerlei statistieken voorspellingen doen over de toe- of afname van een bevolking, blijkt vaak dat onbekende factoren roet in het eten gooien. De demografie heeft ook geen achterliggend, filosofisch idee, maar observeert, telt en trekt conclusies. Wellicht is het toch beter om vanuit een helder overkoepelend idee deze problematiek te beschouwen.

Waar komt de mens vandaan?

Het vraagstuk van de bevolkingsgroei kan nooit adequaat opgelost worden, als je geen juist beeld hebt wat een mens is en waar die vandaan komt. Is de mens het gevolg van de scheppende kracht van een God, die bij elke geboorte een nieuwe ziel schept? Deze leer bevredigt de *denkende* mens niet, omdat ze onlogisch is en veel vragen onbeantwoord laat.

Is de mens dan het toevallige product van voortplantingsdrift? Komen er dan te veel mensen op onze kleine planeet, als men die drift niet beheerst? Voor mensen die deze vragen met ‘ja’ beantwoorden, rijst het schrikbeeld van een overvolle Aarde vol hongerige bewoners. Het zet ook aan tot fantasieën, zoals het stichten van een kolonie op Mars.

Er is echter ook een andere visie op de mens. Die visie is zo oud als de mensheid zelf, maar helaas thans veel minder bekend. De mens is bewustzijn, dat altijd bestaan heeft en altijd zal bestaan. Alle wezens, alle bewustzijnen zijn verweven met elkaar. Ze komen uit dezelfde bron voort,

precies zoals zonnestrallen uit dezelfde zon voortkomen. Niets kan verloren gaan, maar niets kan ook geschapen worden omdat alles er altijd geweest is. Natuurlijk zijn er relatieve begin- en eindpunten. Geboorte is een relatief beginpunt; sterven is een relatief eindpunt.

Ook de planeet Aarde is eens geboren. Als we over kosmische geboorten spreken, zoals die van onze planeet, dan rekenen we in tijden die voor ons mensen – die meestal niet langer dan honderd jaar leven – enorm zijn: miljarden jaren. Niettemin is het principe hetzelfde. Gedurende dat enorme tijdperk – dus tijdens het leven van de planeet – reïncarneren mensen vele malen.

De relatie van de mens tot zijn planeet

Als een planeet geboren wordt, is er een goddelijke kracht, het planetaire leven, die als een bron de andere wezens uit zich doet voortkomen. Dat wil zeggen: hij schept de sfeer waarbinnen die hiërarchisch minder ver gevorderde wezens zich kunnen manifesteren. En dan spreken we zeker niet alleen over mensen, maar ook over dieren, planten, mineralen en elementalen, alsmede over de wezens die verder ontwikkeld zijn dan wij en die we goden zouden kunnen noemen. Ze horen allen bij deze planeet, hebben eenzelfde soort karakteristiek, en zijn, figuurlijk gezegd, de kinderen van *de planeetgeest*, die op zijn eigen relatief hoogste punt blijft, maar wel de omstandigheden uit zichzelf doet vloeien waarbinnen de triljarden en triljarden wezens kunnen leven. Ze horen er allemaal bij.

Hoewel het over aantallen gaat die ons bevattingsvermogen verre te boven gaan, is het aantal wezens dat tot de planeet Aarde behoort, beperkt. Vergelijk het met het relatief beperkte aantal atomen dat ons lichaam samenstelt. Een mens is daarom niet slechts een toevallige bewoner van de Aarde. Nee, hij vervult een functie in de totaliteit van het planetaire leven, precies zoals de andere rijken der natuur hun functie vervullen. We kunnen niet zonder elkaar.

De Aarde kan daarom nooit te vol zijn. Elk wezen op deze planeet hoort erbij. Het is vanwege zijn inherente karakteristiek een ‘Aardewezen’, een bewustzijn dat bij de levende planeet Aarde hoort.

Malthus, of welke andere onheilsprofeet dan ook, kan daarom nooit gelijk hebben wanneer hij stelt dat er te weinig voedsel is. Voedsel voor de mens bestaat, naast uiteraard water en zuurstof, voornamelijk uit de lichamen van plantaardige bewustzijnen. En al die rijken van de natuur zijn op elkaar afgestemd en vormen een grote levensgolf. Alleen als mensen zich meer toe-eigenen dan

hun toebehoort of op andere wijze disharmonie creëren, ontstaat gebrek.

Waarom neemt de bevolking toe?

Nu zien we in de afgelopen eeuw dat er een enorme toename van de bevolking is. Hoe kan dat? Als alle mensen al vanaf het begin van het leven van de Aarde bij deze planeet hoorden, dan kan er toch geen groei van het aantal zijn? Het antwoord op deze vraag ligt in het feit dat mensen veel langer in de bewustzijnstoestand verkeren die wij de dood noemen dan in de toestand van het leven. Als mens hebben we nog maar een zeer beperkt waarnemingsvermogen. Van alles wat buiten het ‘gezichtsveld’ van onze zintuigen valt, menen we dat het niet bestaat. We zijn als mensen die in een kamer zitten en als iemand de kamer verlaat, bestaat hij voor ons niet meer, terwijl als een ander binnenkomt, hij als uit het niets verschijnt.

Ofwel, het aantal mensen dat tot de levende planeet Aarde behoort, is vele malen groter dan de 7,5 miljard die nu *leven*. Er zijn miljarden en miljarden mensen die in de toestand van de dood verkeren, maar als zodanig nog steeds behoren tot de bouwstenen van het planetaire leven. Net zoals in het menselijke lichaam zich soms meer atomen dan anders manifesteren – bijvoorbeeld als we veel eten – zo verschilt het aantal menselijke bewoners op Aarde ook voortdurend.

Er zijn geen betrouwbare gegevens waaruit we kunnen afleiden hoeveel mensen er in het jaar nul op Aarde leefden. Sommige geleerden menen dat het er tweehonderd miljoen waren; andere spreken van driehonderd tot zeshonderd miljoen. Al deze schattingen zijn gebaseerd op aannames, zoals dat de moderne mens – de *Homo sapiens* – vanuit Afrika naar de andere continenten emigreerde en de zogenaamde landbouwrevolutie van 6000 jaar geleden in Mesopotamië. Maar het is giswerk. We weten zelfs bij benadering niet hoeveel mensen er bijvoorbeeld in het begin van de christelijke jaartelling in Amerika woonden. De klassieke beschaving van de Maya's, met hun grootse tempels, was ten tijde van de verovering door de Spaanse conquistadores van het huidige Mexico onbekend bij de toenmalige inheemse bevolking. En als we niet weten hoeveel mensen er in het jaar nul leefden, hoeveel minder weten we dan van het aantal mensen dat 4000 of 8000 jaar geleden op het Amerikaanse continent leefde.

Nu we sinds zo'n twee eeuwen door middel van volkstellingen tot een min of meer betrouwbare vaststelling van het aantal mensen op Aarde kunnen komen, zien we echter wel dat er een voortdurende toename van de bevol-

king is. De voorspellingen zijn dat we de acht miljardste aardbewoner in 2025 kunnen verwachten, en de negen miljardste in 2045. Maar dat zijn slechts voorspellingen. We kunnen bijvoorbeeld heel moeilijk inschatten wat het geboortebeperkings-beleid in China op de lange termijn voor effect zal hebben.

Hoe dan ook, omdat de bevolking thans groeit, menen geleerden dat dit altijd zo geweest is. Daar is echter geen bewijs voor.

De oorzaak van de bevolkingstoename van de laatste eeuwen wordt door de Theosofia verklaard door de attractie van mensen tot bepaalde omstandigheden en tijdstippen. Er is een bekende vergelijking om dit uit te leggen: vergelijk het totale aantal mensen met de inwoners van een grote stad en het aantal mensen dat gemanifesteerd is met de bezoekers van een theater in die stad. Als er een succesvol toneelstuk wordt opgevoerd, zit de zaal overvol, terwijl als het stuk niet zo populair is, er maar een paar toeschouwers een kaartje hebben gekocht.

Klaarblijkelijk is de huidige tijd aantrekkelijk voor veel menselijke zielen. Als je de alom heersende verwarring in de wereld observeert, lijkt dit misschien merkwaardig, maar net zoals de achtbaan op de kermis, oefent een angst en emotie opwekkende tijd een sterke aantrekkingskracht uit op mensen, althans op een bepaald type mens.

Daarbij moeten we ook in acht nemen, dat attractie niet alleen gevoed wordt door dingen die we aangenaam vinden en waar we van houden, maar ook door het tegenovergestelde: dingen waar we een hekel aan hebben, die angst inboezemen of die we haten. Vijanden oefenen even sterke aantrekkingskracht op elkaar uit als vrienden.

Een andere reden tot attractie is de krachtige wind van hervorming die sinds het einde van de 19e eeuw door veel belangrijke terreinen van menselijk denken waait: religieus, wetenschappelijk en sociaal. Dit is de tijd waarin de juiste omstandigheden heersen om lessen te kunnen leren. Het kan zijn dat de onrust en snelle veranderingen als een sterke magneet op mensen werken, die graag spiritueel willen groeien en daarom nu geboren worden.

Wat is een volk?

Het is door diezelfde attractie waardoor je de toe- of afname van volkeren kunt verklaren. Ook volkeren kunnen ‘populair’ zijn. Veel mensen vinden het dan aantrekkelijk daarin te reïncarneren.

Nu moet je je die attractie niet zo voorstellen, alsof mensen vanuit de toestand van de dood bewust voor een volk of cultuur kiezen. Zulke processen verlopen automatisch.

De in vorige levens opgebouwde affiniteit met groepen mensen leidt in de nieuwe incarnatie ertoe dat je bijvoorbeeld als Nederlander, Rus of Argentijn wordt geboren. Dit verklaart ook het feit dat sommige mensen bij twee of soms wel meer culturen horen. Denk bijvoorbeeld aan Marokkanen of Turken die in Nederland geboren zijn, maar toch nog een duidelijke band hebben met het land van hun ouders of grootouders. Zulke mensen hebben in vorige levens sterke interesses gehad in twee culturen, zodat ze in dit leven bij beide naties horen. Dit soort situaties is heel natuurlijk. Hoeveel Nederlanders wonen niet in Frankrijk, brengen de winter door in Spanje, zijn getrouwd met iemand die niet in Nederland geboren is en voelen zich aangetrokken tot een andere cultuur? Hoewel sommige politici ervoor pleiten dat je slechts één nationaliteit mag hebben, is het veel natuurlijker als je je banden met meer, ja, feitelijk met alle landen beseft. Loyaliteitsproblemen hoeft dat zeker niet te geven. Je bent immers loyaal aan de mensheid.

De populariteit van een volk houdt ook in dat het kan groeien door immigratie. Deze zogenaamde nieuwkomers in dat land zijn feitelijk helemaal niet zo nieuw. In vorige levens hebben ze relaties aangegaan met het volk waarheen ze emigreren, terwijl ze ook nog een relatie hebben met het land waarin ze geboren zijn.

Een volk of beschaving is een tijdelijke fase in het groei-proces van mensen. Je zou het als een klas in een levensschool kunnen opvatten. Als iedereen door die klas gegaan is, heeft het volk geen nut meer. Maar als de klas nieuw is en veel mogelijkheden biedt tot groei, dan kan die weleens aantrekkelijk zijn voor veel mensen.

Zogenaamde immigratielanden zijn als het ware zulke aantrekkelijke klassen. De Verenigde Staten en Brazilië bijvoorbeeld hebben in de 19e en 20e eeuw miljoenen Europeanen opgenomen, terwijl er eveneens miljoenen Afrikanen als slaven naartoe werden vervoerd. Andere volkeren bleken hun tijd gehad te hebben en stierven uit. Waar is het volk van de Tolteken, de Babyloniërs, de oude Egyptenaren? Zeker, de mensen die toen dat volk samenstelden, zullen opnieuw gereïncarneerd zijn, maar in andere volkeren.

Herstel van het evenwicht

Nogal wat politici en beleidsmakers willen graag invloed uitoefenen op de samenstelling en de grootte van een volk. Zoals zo vaak in de wereld is ook hier sprake van tegenstrijdige tendensen. Zo probeert een land als India door middel van propaganda en zogenaamde *family plan-*

ning al decennialang de geboorteaanwas af te remmen. Veel succes heeft het daarbij niet. In Duitsland, België en andere West-Europese landen, waar de autochtone bevolking krimpt, stellen sommige politici gezinsvriendelijke premies voor, zodat er meer kinderen geboren gaan worden. In Oost-Europa is de krimp nog groter, omdat een laag geboortecijfer daar samengaat met een grootschalige emigratie van vooral jonge mensen naar West-Europa. Niettemin zijn het vooral die ontvolkt rakende landen die een sterke aversie hebben tegen immigranten.

Programma's om de bevolkingsgroei af te remmen of te stimuleren hebben zelden effect. Wellicht de enige van overheidswege geslaagde family planning was de rigoureuze één-kind-politiek in China, die er overigens wel toe geleid heeft dat het aantal jongens veel groter is dan het aantal meisjes, die minder gewenst waren en daarom vaak geaborteerd werden. Tot wat voor disharmonische situaties dat gaat leiden, is voer voor speculatie.

Bevolkingsdruk en migratie zijn niet los te koppelen van de algemene toestand in de wereld. Zolang die gekenmerkt wordt door ongelijkheid en disharmonie, zal dat zijn weerslag hebben op de volkeren van deze Aarde. Regulering van het aantal inwoners door de immigratie te beperken werkt hooguit tijdelijk, hoe ondoordringbaar men de veste van het eigen land ook maakt. Een werkelijke oplossing van het probleem vereist een integrale aanpak, waarbij landen over hun eigen grenzen moeten kijken en het eigenbelang niet tot drijfveer van de buitenlandse politiek moeten maken.

Op basis van de wetmatigheid van karma wordt elke onbalans weer in evenwicht gebracht. Hoe meer we echter ons tegen het herstel van het evenwicht verzetten – en dat impliceert de politiek van eigenbelang – met des te meer ellende dat herstelproces zal plaatsvinden.

Een illustratief voorbeeld van het herstel van het evenwicht is het geconstateerde feit dat na een oorlog er meer jongens dan meisjes worden geboren. Onderzoekers hebben dit opmerkelijke feit vastgesteld in verschillende landen, zoals Duitsland en Engeland, na zowel de Eerste als Tweede Wereldoorlog. Wetenschappers hebben tevergeefs naar verklaringen hiervoor gezocht. Ze zullen die nooit vinden, tenzij ze de leer van reïncarnatie en karma in hun onderzoek betrekken.

Tijdens oorlogen sterven er veel meer mannen dan vrouwen. Vooral in de Eerste Wereldoorlog, toen mannen jarenlang in de loopgraven tegen de vijand vochten, was dat het geval. Daarom ontstaat na de oorlog in een land een onevenwichtige situatie, omdat er dan veel meer vrouwen

dan mannen zijn. De aantrekkingskracht op menselijke wezens die in een bepaalde incarnatie als man geboren worden, is dan groter. Het hoeft niet per se zo te zijn, dat de gesneuvelde mannen weer reïncarneren, hoewel het zeer goed mogelijk is dat dit wel gebeurt. In de Eerste Wereldoorlog zijn veel jonge mannen – nog bijna kinderen – gesneuveld en die worden in de regel vrij snel weer geboren, aangezien ze nog weinig spirituele ervaringen hebben die ze tijdens de dood moeten uitwerken.

Hoe dan ook, je ziet dat de 'Natuur' het verstoorde evenwicht herstelt. In het geval van een geboorteoverschot van jongens na een oorlog is dat uiteraard niet zo ongunstig, maar het is niet zo moeilijk je voor te stellen, dat het proces van herstel gepaard gaat met nogal wat ongemakken, om het met een understatement te zeggen.

Hoewel de precieze cijfers ontbreken, kun je je bijvoorbeeld nu al voorstellen dat in een land als China, waar de afgelopen decennia miljoenen meer jongens dan meisjes geboren zijn, er op de huwelijksmarkt de nodige problemen gaan ontstaan. We hoorden al mensen zeggen dat in China het huwelijk alleen is weggelegd voor de rijken, omdat zij gemakkelijker een vrouw kunnen vinden.

Ongebreidelde groei?

Uit wat we hierboven gezegd hebben, trekken we overigens niet de conclusie dat we dan maar ongebreideld in aantal

moeten groeien. Harmonie en soberheid in alle zaken is verre te verkiezen boven onevenwichtigheid.

Het beperken van de eigen voortplanting is van alle tijden: elke cultuur had daarvoor haar eigen middelen en manieren. Als we ons onbeheerst voortplanten geven we de volgende generatie minder ontplooiingskansen dan wanneer we ons aanpassen aan de mogelijkheden.

Het is echter niet zozeer het aantal mensen dat de Aarde bevolkt, maar meer de manier waarop die mensen leven en met elkaar omgaan, wat voor onevenwichtigheid zorgt. Het platteland bijvoorbeeld kan ontvolkt raken vanwege droogte of omdat grote investeerders op plantages één soort gewas voor de export gaan kweken. Voor de kleine boer is er geen plek meer. Hij wordt gedwongen naar de stad te trekken, waar hij in de meest erbarmelijke omstandigheden komt te wonen: in van hygiëne verstoken krottenwijken, waar prostitutie en drugsgeweld heersen. Wie weleens in de sloppen van New Delhi, Mexico-City of São Paulo is geweest – steden met meer dan twintig miljoen inwoners – begrijpt dat harmonieuze levensomstandigheden daar veel moeilijker zijn op te bouwen dan op het platteland, voordat rijke investeerders daar de boel opkochten.

Je kunt echter ook op een harmonieuze wijze naar de grote stad trekken, omdat daar meer kansen zijn, niet alleen economisch, maar ook op cultureel en geestelijk gebied.

In Tibet was het gebruikelijk dat de tweede zoon naar het klooster ging, wat mede ertoe leidde dat de bevolking niet onverantwoord groeide.

Overall in de wereld groeien steden, terwijl het platteland steeds leger raakt. Het getuigt niet van wijsheid mensen te dwingen ergens niet of wel te gaan wonen, maar als we in gezamenlijkheid naar de problemen van mensen kijken en die ook in gezamenlijkheid pogen op te lossen, zullen we ook een betere verhouding kunnen organiseren ten aanzien van stad-platteland en overbevolking versus leegloop. Wijs beleid ontstaat als mensen inzicht hebben in wat een mens is, waarheen de mensheid gaat en dat we voor onze spirituele groei elkaar nodig hebben. Als we de ander zien als concurrent met wie we ons land en welvaart liever niet willen delen, in plaats van een medepelgrim, die net als wij op zoek is naar geluk, dan zullen we nooit een duurzame oplossing vinden. Als we daarentegen het land en de vruchten van de Aarde eerlijk verdelen, dan leggen we de basis voor een dynamische harmonie, die iedereen tot voordeel strekt.

5040

In *De Wetten* geeft Plato het getal van 5040 als het ideale aantal inwoners van een staat. Dat getal 5040 is naar mijn mening symbolisch. Het is een getal dat het grootste aantal delers bezit, namelijk 59. Bovendien is het gelijk aan $1 \times 2 \times 3 \times 4 \times 5 \times 6 \times 7$. Behalve dat dit getal kosmische connotatie heeft, vermoed ik dat het ook voor iets anders staat. Plato beweert dat als de staat minder of meer inwoners dan 5040 heeft, de leiders maatregelen moeten nemen, opdat het ideale getal van 5040 weer bereikt wordt.

Wil Plato hiermee zeggen dat de ideale staat alle elementen in zich moet hebben? Dat het alle soorten karakteristieken – gesymboliseerd door al die verschillende getallen waardoor 5040 deelbaar is – moet bevatten? En als er ontbrekende elementen zijn, dat er dan bewust gezocht moet worden die te vinden?

Wat dat betreft is deze 5040 wellicht wel hetzelfde als de opdracht van Noach, die de Aarde moest bevolken. Zoals we ooit beschreven hebben,⁽¹⁾ staat deze mythe voor het begin van een grote cyclus. Alle levende wezens die tot een bepaalde levensgolf behoren, en die als zaad aanwezig zijn in de Top van de hiërarchie – het ENE – komen tevoorschijn en moeten zich volledig ontplooiën. Als een bepaald wezen, een stam, een groep, een volk uitgesloten wordt, dan heeft dat zijn weerslag op de groei van de anderen. Is dat niet tevens de achtergrond van wat in de Koran staat?

Wij hebben jullie tot volkeren en stammen gemaakt opdat jullie elkaar zouden kennen.⁽²⁾

We kunnen ons niet als geïsoleerde wezens ontwikkelen. We hebben de interactie van anderen nodig als weerslag op ons denken en handelen, waardoor we de inherente, nog slapende zaden in ons bewustzijn naar buiten kunnen laten vloeien.

Wat dat betreft is de instroom van nieuwkomers – of het nu immigranten zijn of reïncarnerende ego's die weer geboren worden – altijd welkom, omdat die ons in staat stelt verder te groeien.

Referenties

1. Barend Voorham, 'Noach – de mythe van het begin van een nieuwe cyclus'. Artikel in *Lucifer*, jaargang 36, juni 2014, nummer 3, blz. 68-75.
 2. *Koran*, 49:13.
-

Theosofie: het Pad naar Universeel Bewustzijn

Wat is bewustzijn? Wat is Universeel Bewustzijn? Kun je spreken over een Pad of het Pad naar Universeel Bewustzijn? Wezenlijke vragen, die Herman C. Vermeulen tijdens het congres van de Europese Federatie van The Theosophical Society Adyar (EFTS), dat plaatsvond van 21 tot 26 augustus 2017 in Barcelona, besprak. Hieronder geven we u de Nederlandse vertaling van deze lezing.

Kerngedachten:

- » Er is één Universele Waarheid. Wij allen bezitten daar een deel van.
- » We komen steeds dichterbij de Ene Waarheid en zullen daar niet mee stoppen.
- » Bewustzijn is beperkt maar al zijn grenzen kunnen worden verschoven en verruimd.
- » We zijn het Grenzenloze al. Het gaat erom dat we ons dat steeds meer realiseren en ernaar leven. De Theosofie geeft daarover inspirerende richtlijnen.
- » Als we onze theosofische invloed in de wereld willen vergroten, zullen we onszelf moeten trainen op onbaatzuchtige basis samen te werken.

Het startpunt van mijn lezing is de titel van de conferentie: *De Theosofie, een Pad naar Universeel Bewustzijn*. Die titel inspireerde mij namelijk tot allerlei vragen en gedachten. Dit bewijst in feite hoe goed die gekozen is. Ik zal de vragen die de titel bij mij oproep, een voor een proberen te beantwoorden. Ook zal ik uitleggen waarom ik tot bepaalde conclusies kwam. Laten we er dus gezamenlijk over nadenken.

Theosofie: een Pad naar Universeel Bewustzijn

Allereerst zou ik het willen hebben over de vraag: waar komt het woord *Theosofia* vandaan? Ons is geleerd dat het afkomstig is van twee Griekse woorden. 'Theos' betekent 'God' of 'Goden' en 'Sophia' betekent 'Wijsheid'. En als we deze twee combineren, komen we tot de conclusie dat *Theosofia* 'de Wijsheid van de Goden' betekent. U en ik zijn dus de bestudeerders van de Wijsheid van de Goden.

In onze traditie, de Theosophical Society Point Loma, noemen we de Theosofia vaak de wiskunde van religie, filosofie en wetenschap, omdat we ervan overtuigd zijn dat deze de fundamentele basis is van *alle* religies, filosofie en wetenschap. Sommigen vinden dit een zeer boude stelling. Maar we hebben dat tot nu toe altijd kunnen bewijzen.

Het verspreiden van de Theosofia onder de mensheid begon achttien miljoen jaar geleden. U bent allen bekend met de verhalen over de Mānasaputra's in *De Geheime Leer*. De Mānasaputra's trachtten deze kennis onder de mensen te verspreiden. Dat was niet altijd succesvol. Ter bescherming van die kennis startten ze met het oprichten van scholen, die wij mysteriescholen noemen. In Europa en het Nabije Oosten kunt u heel wat restanten van mysteriescholen vinden: in Griekenland, Egypte, Libanon. Ook zonden zij boodschappers, die overigens zelden openlijk bekendmaakten dat zij boodschapper waren.

Maar wij kennen wel hun namen, zoals Plato, Mohammed, Jezus, Buddha, Lao-tse.

We moeten ons realiseren dat wat deze boodschappers naar voren brachten, een beperkte uitdrukking is van de Theosofia. Daarbij neem ik graag de *Tao Teh King* van Lao-tse als voorbeeld. Er zijn 156 Engelse vertalingen van gemaakt en geen enkele is helemaal goed. En je hebt altijd de Theosofia nodig om deze beter te kunnen begrijpen. Het beste zou zijn om zelf de Chinese karakters van Lao-tse te lezen. Maar dan kost het u wel een jaar om één paradox te vertalen.

De impuls van 1875

Wat gebeurde er vervolgens? In 1875 bracht H.P.B. de Theosofia terug in de westerse wereld. Zij verspreidde in onze beschavingen dat deel van de Theosofia dat bij onze manier van denken en ons punt van ontwikkeling past. En bedenk u: ook wat zij bracht was een beperkte weergave van die Theosofia, maar niet haar eigen opvatting daarvan. Zij was van plan een *Geheime Leer* te schrijven van vier delen. Zij publiceerde er slechts twee, omdat haar Leraren tot de conclusie kwamen dat er tijd nodig was om de eerste twee delen te bestuderen en begrijpen, voordat we kunnen starten met de andere twee.

Deze twee delen bevatten het hart van de Theosofia, dat wij allen kennen als de drie grondstellingen. Deze zijn te vinden in deel 1 van *De Geheime Leer*, in de Proloog. Deze Proloog werd toegevoegd nadat de andere onderdelen van *De Geheime Leer* waren geschreven. Degenen die H.P.B. hielpen bij het redigeren en proeflezen van *De Geheime Leer* zeiden: “Kunt u geen introductie schrijven, omdat wat u naar voren brengt zo nieuw is voor ons denken?”

In mijn ogen zijn deze grondstellingen een van de belangrijkste onderdelen van *De Geheime Leer*. Waarom? Omdat, als u deze drie grondstellingen begrijpt, u deze voortdurend als toetssteen kunt gebruiken om na te gaan of uw theosofische conclusies juist of onjuist zijn.

Hiermee was de start gemaakt om deze informatie weer terug te brengen naar de westerse wereld.

En als u nu naar de vele incarnaties van de Theosofia kijkt die zich binnen die achttien miljoen jaar voordeden, dan zult u zien dat ze tegenwoordig slechts gedeeltelijk beschikbaar zijn en altijd in een gedegradeerde vorm. Daarom kost het altijd extra inspanning om daarin de grondgedachten, die in alle gelijk zijn, te ontdekken. Om een voorbeeld te noemen: als we kijken naar de Nederlandse vertalingen van de *Dialogen* van Plato, dan is er niet één die de juiste vertaling kiest voor het woord ‘Nous’.

Theosofie: een Pad naar Universeel Bewustzijn

Laten we weer naar de titel van het congres kijken: ‘Theosofie: een Pad naar Universeel Bewustzijn.’

Wij zeggen: er is *Eén Universele Waarheid*. Wij allen bezitten daar een deel van. Om het in de woorden van Plato te zeggen: we bouwen onze eigen theosofische grot. Dat is op zich geen probleem zolang we ons realiseren dat we deze grot zelf hebben gecreëerd.

Wat ik graag naar voren wil brengen is, dat als we in staat zijn om de boodschap van H.P.B. – de Theosofia van 1875 – zuiver te houden en zuiver door te geven, dat we dan kunnen spreken over *het Pad*. Het is, in dat geval, *het Pad* voor onze samenleving.

De conclusie die ik hieruit trek is dat ik de titel graag lees als ‘De Theosofia, *het Pad* naar Universeel Bewustzijn’. Dit volgt ook uit de eerste grondstelling van *De Geheime Leer*. Hierbij is het belangrijk te beseffen: *het Pad* spreekt niet over een einddoel. We moeten ons realiseren dat onze evolutie, ons proces van bewustzijnsontwikkeling, in beginsel oneindig is. Dat houdt in dat we voortdurend,

in de oneindige tijd, het doel naderen maar nooit tot een eindresultaat komen. Maar maakt u zich geen zorgen — we gaan vooruit. We komen steeds dichterbij de Ene Universele Waarheid — maar we zullen daarmee nooit stoppen.

De Theosofia: het Pad naar Universeel Bewustzijn

Laten we ons nu afvragen: wat is *bewustzijn*? Als u erover nadenkt ziet u dat bewustzijn bestaat uit handelen en reageren. Bewustzijn zorgt ervoor dat we dingen waarnemen, ontvangen, doorgeven, enzovoort.

We kunnen uit de werking van bewustzijn meteen een zeer belangrijke conclusie trekken: bewustzijn en zelfbewustzijn zijn altijd beperkt. Dat geldt niet alleen voor menselijke wezens, want voor elk bewust wezen is er een beperking. Of we nu praten over een Buddha, een Bodhisattva, Goden of Dhyān-Chohans, welk type bewustzijn u ook noemt, er is altijd een fundamentele beperking. En wat ik graag wil benadrukken is dat het een *dynamische* beperking is. Deze ligt niet vast — alle grenzen ervan kunnen worden verschoven en verruimd.

De Theosofia: het Pad naar Universeel Bewustzijn

Laten we nu bekijken *hoe we ons bewustzijn kunnen uitbreiden*. We moeten ons realiseren dat we in beginsel het Grenzenloze zijn. Het Pad, de fundamentele weg die we te gaan hebben, is dus *in* onszelf. En gedurende dat proces, terwijl we die weg gaan, ontwikkelen we ons van *on-zelf*bewustzijn tot *zelf*-bewustzijn in de richting van *Universeel* bewustzijn.

Zelf-bewustzijn wil zeggen reflecterend bewustzijn, denken. We realiseren ons eigen bestaan door onze wisselwerking met alle dingen: we nemen ze waar en reageren erop. Wat we daarom dienen te beseffen is: *we zijn wat we denken*. Dat bepaalt waarmee we ons identificeren. En dat geldt natuurlijk niet alleen voor de prettige en mooie dingen in het leven, maar ook als we boos worden of ons met een soortgelijke emotie identificeren: ook dat is dan een deel van ons.

Hoe kunnen we dus ons bewustzijn uitbreiden, verruimen? Dat doen we door ons te bevrijden van die beperkte visies. En we leven in een tijd waarin zich in de hele wereld vele problemen voordoen. We lossen deze problemen niet op door anderen te gaan bestrijden, we zullen ze moeten oplossen door hen te integreren. Dat is onze taak: ons stapsgewijs realiseren dat we *niet* onze persoonlijk-

heid zijn. Onze persoonlijkheid is slechts een *instrument*. Daarbij vraagt het uitbreiden van ons bewustzijn altijd een zekere portie moed. Want het houdt altijd in dat we in het onbekende moeten stappen.

Een zeer goede illustratie is, denk ik: de oceaan en zijn golven. De ene golf zegt tegen de ander: “Wij verschillen in identiteit, wij zijn verschillende, van elkaar gescheiden golven” — zonder zich te realiseren dat golven enkel bestaan als een *gebeurtenis* in de oceaan, als een uiting van de ene oceaan. Wat ik hiermee wil zeggen is: wij *zijn* de oceaan en het zijn onze persoonlijkheden, de golven, die zich van elkaar afgescheiden voelen.

Het is daarom niet de vraag hoe we worden wat we nog niet zijn, en wat we daarvoor moeten doen, want we *zijn* die oceaan al. Het is geen kwestie van training. Het gaat erom dat we ons steeds meer en meer identificeren met de totaliteit, met het Universum. We worden het, door ons te realiseren dat we die totaliteit zijn.

Theosofische richtlijnen bij het uitbreiden van ons bewustzijn

Hoe kan de Theosofie ons daarbij ondersteunen? Wat in mijn visie buitengewoon zinvol is om altijd toe te passen, zijn de drie grondstellingen, en met name de eerste grondstelling. Daarnaast geeft het eerste deel van *De Geheime Leer* ons natuurlijk veel informatie over wat Universeel Bewustzijn is en alle stappen die daartoe leiden. Deel 2 vertelt ons veel over het verloop van onze menselijke evolutie. Kort gezegd: dit transformatieproces is bovenal een proces van realisatie.

De tweede stap is, de moed te hebben om daaruit de consequenties te trekken. Door te trachten onze medemensen te bereiken, hen te helpen, geven we op een goede manier uitdrukking aan mededogen. Zo vergroten we onze cirkel. De aanwijzingen hiervoor vinden we in *De Stem van de Stilte*, met mededogen als leidende gedachte, en waarin ook de zeven pāramitā's beschreven staan. Daaraan kunnen we ons optrekken. We kunnen die pāramitā's worden. De pāramitā's gaan in feite over het ontwaken van het karakter. Het is dus geen kwestie van groeien in vorm of kracht, nee, het gaat om groeien in KARAKTER met hoofdletters geschreven.

En dan hebben we nog veel ander theosofisch materiaal dat ons kan helpen. In onze traditie maken we graag en veel gebruik van zeven stappen, die we de Juwelen van Wijsheid noemen: (1) reïncarnatie, (2) karma, (3) de hiërarchische bouw van het universum, (4) swabhāva, (5) zelfgeleide evolutie, (6) de twee Paden, en (7) ātma-

vidyā, de Kennis van het Zelf. Daarvan zijn reïncarnatie en karma natuurlijk algemeen bekend. Maar waar ik nu graag op wil wijzen is dat als je één Juweel wilt begrijpen, zoals reïncarnatie of karma, je de andere zes tegelijk nodig hebt. Als je bijvoorbeeld iemand wil uitleggen dat reïncarnatie bestaat en je doet dat zonder karma erbij te betrekken, breng je een zeer onvolledig verhaal. Maar je kunt ook het zesde Juweel – over de motieven waarmee je handelt – niet missen, want daarin ligt de verklaring waarom je uiteindelijk in een bepaalde situatie terecht komt. Wat kunnen we met deze theosofische grondgedachten doen? Door je te verdiepen in de drie grondstellingen en de zeven Juwelen van Wijsheid, begrijp je steeds beter welke positie je in het geheel inneemt en daarmee ook wat je volgende stap dient te zijn. Het gaat erom dat je voor jezelf een ideaalbeeld bouwt, een mentaal beeld van wat je wilt worden en waar je heen moet. Essentieel is het om de pāramitā's te worden, er in het dagelijkse leven de uitdrukking van te zijn.

Als we zoeken naar overig materiaal van H.P.B. dat ons kan helpen, dan vinden we in *The Collected Writings*, deel 12, de belangrijke *Esoterische Instructies*. Maar ook deel 14 is belangrijk. Daarin spreekt ze over het mysterie van de Buddha: zeer inspirerend. En minstens even inspirerend zoals we weten, is het afleggen van de Bodhisattva-gelofte: te werken voor de verlichting van alle andere

levende wezens. Deze gelofte beperkt zich niet tot één incarnatie maar blijft altijd gelden.

Hoe kunnen theosofen elkaar helpen?

Nu we op het punt zijn dat we spreken over het ontwikkelen van juiste ideaalbeelden en motivaties, enzovoort, rijst voor mij de vraag: *hoe kunnen theosofen elkaar helpen?* Een van mijn functies is vicepresident van de *International Theosophical Conferences* (ITC). Wat is de motivatie achter de ITC? Dat is dat we elkaar moeten helpen, moeten samenwerken. Theosofen gaan allen uit van mededogen en werken allen voor mededogen. En wat is logischer dan dat de verschillende theosofische stromingen als eerste laten zien wat dat betekent? Immers, er is in de wereld meer dan ooit behoefte aan theosofische kennis. We dienen een theosofische kracht te zijn in de wereld.

We kunnen een lange lijst maken van de problemen die nu een grote rol spelen binnen de mensheid. Daaronder vallen onder andere alle grote misverstanden rondom religie, filosofie en wetenschap. Wij bezitten de sleutel tot de oplossing ervan. Maar dan moeten we onszelf wel oefenen in het vertalen van de Theosofia in dagelijkse, 'eenvoudig' begrijpelijke woorden. Vanuit dit standpunt komen wij tot de conclusie dat het momenteel niet, om zo te zeggen, 'vijf voor twaalf' is maar 'vijf over twaalf'. Om het wat brutaal te zeggen: we zijn te laat. Zie wat er nu

The screenshot shows the website for the International Theosophy Conferences. The main heading is "International Theosophy Conferences" in large orange and white text. Below it, the location and dates are listed: "Wheaton, IL, July 25 - 28, 2019". To the right, there are three circular countdown timers: "218 days", "19 hrs", and "23 min". A navigation menu includes "Home", "The Bee", "Previous conferences", "Join ITC", "About", "Contact", and "Search". The main content area features a large image of a red brick building with a green lawn in front. Overlaid on the image is the text: "Theme 2019: Theo-Sophia the Integral Wisdom" and "Returning to the Source of Science, Philosophy and Religion". A smaller text box on the left of the image says "Wheaton, IL July 25 - 28, 2019". At the bottom right of the image, there is a small caption: "Image: Wheaton, Headquarters Theosophical Society (Adyar) USA".

gebeurt door verkeerd gericht idealisme, om een voorbeeld te noemen: waarom zijn we niet in staat geweest om jonge mensen te inspireren een heel andere richting op te gaan? Als we onze theosofische invloed willen vergroten, zullen we bij onze contacten en samenwerking een aantal dingen moeten toepassen:

1. *Respect en vertrouwen.* We dienen te beseffen dat organisaties geen ‘doel’ zijn maar een ‘middel’. En we moeten over de muurtjes durven kijken om van elkaar te kunnen leren.

2. *Tot stand brengen van ‘kruisbestuiving’.* Een belangrijk doel van de ITC is het realiseren van wat we ‘kruisbestuiving’ noemen: elkaars inzichten delen. Die term werd als eerste gebruikt door Betty Bland in de ITC-conferentie in Naarden (2014). Sinds die tijd riep de term altijd wel enige discussie op: wat bedoelen we daar nu precies mee? We bedoelen geen ondoordachte mix van ideeën of werkwijzen, maar het uitwisselen en delen van *het beste* dat we theosofisch te bieden hebben.

3. *Onpersoonlijk zijn.* Onpersoonlijk zijn is natuurlijk ons doel, niet alleen tijdens al onze contacten, wanneer we in een bijeenkomst ideeën uitwisselen, maar ook bij de resultaten van ons werk. Zo kunnen we bijvoorbeeld artikelen en andere teksten die we publiceren, delen.

4. *Onszelf trainen in het toepassen.* De ITC organiseert jaarlijkse bijeenkomsten, waarin de verschillende theosofische tradities – en ook de ‘onafhankelijken’; een aantal mensen noemt zichzelf ‘onafhankelijk’ – daadwerkelijk gezamenlijk aan iets werken. Dat doen we nu al een aantal jaren.

Nu is het heel zinvol om u iets te vertellen over de ITC-bijeenkomst in Philadelphia in 2017. In 2014 hadden we tijdens onze bijeenkomst in Naarden een ‘Naarden-declaratie’ opgesteld. Deze declaratie is in Philadelphia concreetiseerd en verdiept. Beide declaraties zijn te vinden op de website van de ITC.⁽¹⁾

Een belangrijke uitkomst in deze Philadelphia-declaratie is, dat elke traditie zijn unieke kwaliteiten tracht in te brengen. En dat trachten we te realiseren [en dit is in feite al toegepast op de laatste ITC-bijeenkomst in Berlijn, in 2018; red.] door:

1. Een aantal grote problemen in de wereld te selecteren.
2. Te zien wat wij daaraan kunnen doen vanuit een theosofisch standpunt. We proberen de oorzaken ervan te begrijpen en tot een antwoord te komen. We

studeren dan tezamen. Alle verschillende richtingen dragen bij zodat we een heel breed beeld opbouwen, en hopelijk ook tot antwoorden komen.

3. Vervolgens vertalen we deze theosofische visie in modern taalgebruik.
4. Daarmee maken we zuivere en toegankelijke producten, zodat elke theosoof en elke theosofische organisatie of stroming van dat product gebruik kan maken.
5. En we stimuleren elkaar om met deze producten ‘de arena’ van de samenleving te betreden, om deze oplossingen aan onze medemensen aan te bieden. Het is heel zinvol om onze ervaringen daarmee uit te wisselen, want al ons werk in de wereld is één groot geheel.

Ik besluit met enkele woorden van Thomas Paine. Philadelphia, waar we in 2017 samenkwamen, was de geboorteplaats van een heleboel wezenlijke zaken in de Verenigde Staten: de Onafhankelijkheidsverklaring, de Constitutie, enzovoort. Thomas Paine was een heel belangrijk persoon toen, bij het vormen van die idealen. Hij zei: “Het ligt in onze macht om de wereld opnieuw te beginnen.” En daar wil ik graag de volgende gedachte aan toevoegen: *in het licht van Mededogen is spirituele ontwikkeling een bij-effect en geen doel.*

Referentie

1. De declaraties van Naarden en Philadelphia zijn te vinden op de website: <https://www.theosophyconferences.org/index.php/about/declarations/>.
-

Gesignaleerd

Opvallend intuïtieve visies van wetenschappers over de aard van bewustzijn

Sinds enkele tientallen jaren zoeken wetenschappers naar een oplossing voor vragen als: ‘Wat is bewustzijn?’, ‘Is bewustzijn een toevallig verschijnsel of is het geworteld in de grondslagen van de kosmos?’ Zij konden niet om die pittige vragen heen, alleen al vanwege het nuchtere feit dat wij als individu ons continu bewust zijn, en dat de hele wetenschap een voortbrengsel is van menselijk bewustzijn. De studie van bewustzijn werd een erkend terrein van onderzoek, en er zijn wereldwijd diverse vakgroepen die zich daarop concentreren.

De eerste pogingen tot het geven van antwoorden waren alle materialistisch van aard, waarmee we bedoelen: ze gingen ervan uit dat de fysieke stof de enige werkelijkheid was, en dat bewustzijn een product is van de wisselwerking van materiële deeltjes in onze hersenen. Dat bewustzijn wel een heel vreemd product is – je kunt het niet beetpakken – begreep men wel. Over de aard van bewustzijn kon men nog steeds niets zeggen. Dit gapende gebrek aan zinvolle antwoorden stimuleerde een groeiende groep wetenschappers om ook heel andere soorten visies uit te proberen. Een aantal van hen ging te rade bij de buddhistische filosofie. Zo heeft de Dalai Lama al diverse keren van gedachten gewisseld met bewustzijns-onderzoekers. Soms verschijnen er publicaties die blijk geven van diepgaande intuïties — soms van de schrijver zelf, vaak ook van de bron waaraan hij ze ontleent. Het citaat hieronder verwoordt de intuïtieve ideeën van Bernardo Kastrup. Kastrup is een deskundige op het gebied van kunstmatige intelligentie die onder andere bij het CERN heeft gewerkt.⁽¹⁾

Kastrup begint met de veronderstelling dat kosmisch bewustzijn alles is. De stoffelijke omgeving, tezamen met alle eigenschappen van materie, zijn de fysieke uitingen van de gedachten en gevoelens van dit bewustzijn. Dit zijn respectievelijk de ‘geopenbaarde’ en ‘verborgen’ kanten van de kosmos.

Vervolgens beargumenteert hij dat alle levende organismen, waaronder mensen, de afgescheiden (in het Engels

dissociated) ‘alter ego’s’ zijn van het kosmische bewustzijn. Dit is te vergelijken met hoe mensen met een dissociatieve identiteitsstoornis (DIS) meerdere persoonlijkheden – of alter ego’s – kunnen hebben die tegelijkertijd binnen dezelfde psyche bestaan. In beide gevallen zijn de alter ego’s deel van het geheel, waarbij elk zijn eigen bijzondere bewustzijn heeft.

Kastrup’s benadering is een aanpassing van een theorie die ‘kosmopsychisme’ wordt genoemd, die stelt dat de kleinste eenheid van bewustzijn de totale kosmos omvat. Andere theorieën die hierop zijn gebaseerd, hebben geprobeerd om het niveau menselijk bewustzijn te bereiken door het kosmische bewustzijn in kleinere delen op te knippen en deze dan weer samen te bundelen om een hoger niveau van bewustzijn te vormen.

Kastrup vermijdt dit ‘recombinatieprobleem’ door uit te gaan van dissociatie. Dit houdt in dat delen van het kosmische bewustzijn zich differentiëren en afscheiden als alter ego’s, of relatieve subjecten. Elk van deze segmenten van het kosmische bewustzijn heeft een eigen omgrenzing, die samengaat met een besef van zelf-identiteit of ik-heid. En evenals het kosmische bewustzijn zelf hebben de alter ego’s zowel een verborgen kant (gedachten en gevoelens) en een geopenbaarde kant (fysiek lichaam, stofwisseling, zintuigen, enzovoort).

Kastrup schrijft dat “kosmische opsplitsing (‘dissociatie’) plaatsvindt op het niveau van levende wezens met een enkel bewustzijn, zoals u en ik”. Zijn definitie omvat ook andere organismen, van planten en zoogdieren tot aan de kleinste bacteriën en virussen.

(...)

Deze scheidingsgrens [tussen wezens; red.] is zo sterk – in verband met onze ego en onze ik-heid – dat wij onszelf als volkomen afgescheiden zien van het kosmische bewustzijn. Maar dit is volgens Kastrup slechts een illusie.

Zintuiglijke waarneming bestaat enkel voorbij de grenzen van deze scheidingsgrens. Waarneming vindt plaats als de ‘buitenwereld’ de grens die een alter ego omgeeft raakt, zoals

bijvoorbeeld fotonen doen als zij op ons netvlies vallen of als een veer onze huid beroert.

Wat wij waarnemen van de niet-levende wereld om ons heen is in werkelijkheid de geopenbaarde kant van de gedachten en gevoelens van het kosmische bewustzijn — hetzelfde bewustzijn waarvan wij een deel zijn.

Wat wij waarnemen is echter geen precieze kopie van wat in feite buiten ons is. Het is integendeel een eigen voorstelling van die buitenwereld. Daarom verschillen de kleuren, geluiden, geuren en weefsels die wij ervaren met wat door het kosmische bewustzijn, dat ons omgeeft, wordt ervaren. Kastrup schrijft dat deze alter ego's te vergelijken zijn met eilanden die deel zijn van één oceaan. Omdat wij allen in diezelfde oceaan bestaan, ervaren we het universum op ongeveer dezelfde manier.

(...) Deze theorie verschaft ons het inzicht dat we een deel zijn van iets wat groter is dan onszelf, ook al leven we in onze eigen afgescheiden bubbel.

Kastrup nadert met deze gedachten enkele basisgedachten van de Universele Wijsheid, de Theosofia: de leer van *emanatie* (elk centrum van bewustzijn is op zich de bron van talloze andere centra van bewustzijn, die minder ver ontwikkeld zijn), de hermetische leer 'zo boven, zo beneden' (elk wezen is een kopie in het klein van het wezen waarin het leeft en evolueert en bevat dus wezenlijk dezelfde elementen van bewustzijn, kracht en materie) en de leer van *māyā*: alle dingen zijn fundamenteel met elkaar verbonden, zijn fundamenteel één, maar ons beperkte bewustzijn spiegelt ons een wereld voor die los lijkt te staan van onszelf. We menen in zijn woorden ook de leer van ons *samengesteld bewustzijn* te lezen: ons bewustzijn strekt zich uit over de verschillende 'gelaagdheden' of niveaus, en soms identificeren we ons met de ene gelaagdheid en dan weer met de andere gelaagdheid. Dit zijn visies die de potentie hebben om onze wetenschap en onze samenleving in de kern te hervormen, want ze laten zien dat er een innerlijk pad is in de mens zelf, naar meer begrip, naar meer besef van de nauwe onderlinge banden tussen al wat leeft.

Zoals te verwachten is bij een wetenschapper die zijn intuïtieve beelden prijsgeeft aan het openbare debat, zijn zijn ideeën nog vaag en zoekend. Vanuit de drie theosofische grondstellingen bekeken is het niet moeilijk nog enkele basisgedachten eraan toe te voegen, waarvan de belangrijkste wel is: er is binnen het veld van het kosmische bewustzijn geen 'dode materie', alle dingen zijn bezielde, ook wat wij ervaren als 'materie'.

Het verschijnen van publicaties als deze roept in ons het vermoeden op dat er op dit moment een borreling lijkt plaats te vinden in het wetenschappelijk denken: een meer spirituele visie lijkt zich te manifesteren. En die wordt althans door een groep wetenschappers serieus genomen. We merken dit ook aan de ideeën die andere onderzoekers van bewustzijn in de wetenschappelijke arena durven te brengen: Christof Koch vermoedt dat vrije wil zoiets fundamenteels is, dat ook sterren wezens zijn met een vrije wil en hij tracht dit ook door middel van waarnemingen te bevestigen. Jonathan Schooler vergelijkt het proces van 'bewust zijn' met de resonantie van trillingsbronnen en Gregory Matloff meent dat bewustzijn niet voorbehouden hoeft te zijn tot wat tot nu toe 'levende wezens' wordt genoemd, omdat ook elders in de natuur zelfregulerende processen zijn te ontdekken. Itay Shani gaat evenals Kastrup uit van één kosmisch bewustzijn – een idee dat Shani ontleent aan de oude Indiase geschriften – maar past dit idee wat anders toe.

Wij zullen deze mentale borreling graag ondersteunen, en nodigen alle onderzoekers uit die dit lezen om met ons in dialoog te gaan over wat de *universele* wijsheid – die gebracht is door mensen met een diepgaand inzicht in bewustzijn – aan antwoorden biedt.

De onderzoeker Christof Koch vermoedt dat vrije wil een fundamentele eigenschap is van de kosmos, en dus ook van sterren. Een van de aanwijzingen die hij daarvoor ziet, zijn de snelheden waarmee sterren om de kern van onze Melkweg draaien. Elke ster lijkt zijn eigen snelheid tot op zekere hoogte zelf te kunnen beïnvloeden.

Referentie

1. Website: <https://www.scienceandnonduality.com/new-theory-says-we-are-all-multiple-personalities-of-a-cosmic-consciousness/>.
-

Uw Vragen

Het eind van de aarde

Wat zou er na de ontbinding van de aarde, die volgens de Theosofie 4.320.000.000 jaar leeft, gebeuren met de andere planeten?

Antwoord

Die zullen doorgaan met hun leven. Precies zoals de ene mens doorleeft als de andere sterft.

Gedurende het leven van ons zonnestelsel zullen de planeten zeven keer geboren worden en sterven. Pas als ook de zon sterft, zal het gehele zonnestelsel zich ontbinden en treedt een zogenaamde zonne-pralaya in.

Natuur en natuurwetten

Als men geen invloed heeft op natuurwetten, hoe kan men dan dieren en planten veranderen door ze te kruisen?

Antwoord

Natuurwetten zijn gewoontepatronen van kosmische wezens. Hoewel ze voor ons eeuwig lijken, zullen ze niettemin mettertijd veranderen, omdat ook die kosmische wezens leven en dus groeien in bewustzijn.

Onze gewoontepatronen zijn de wetten voor de wezens die minder ver gevorderd zijn dan wij, zoals dieren en planten. Onze gewoontepatronen beïnvloeden die wezens.

In dieren en planten zitten veel meer eigenschappen en karakteristieken dan

ze tot nu toe ontwikkeld hebben. Het enige wat we doen als we dieren of planten kruisen, is enkele van die slapende eigenschappen activeren, zodat ze zich kunnen manifesteren. We maken die eigenschappen niet. We creëren als het ware een gunstige omgeving, zodat het dierlijke of plantaardige bewustzijn die latente eigenschappen van binnen naar buiten kan brengen.

Vraag

Kan men door bidden of mediteren van de natuurwetten (zon, maan, vuur, lucht) energie krijgen?

Antwoord

Zoals gezegd: natuurwetten zijn kosmische gewoonten. Wij leven in de kosmos, zijn er een onderdeel van en ondergaan, of we willen of niet, daarom altijd de invloed ervan.

De kwestie is alleen: hoe stellen we ons op? Dat is een kwestie van eigen vrije wil; van eigen keuze.

Een voorbeeld: als je 's ochtends met zonsopgang opstaat, heb je de stuwkracht van de natuur achter je. Je zult dan veel beter bepaalde zaken kunnen doen, plannen kunnen maken, creatief zijn. Je kunt ook 's ochtends in je bed blijven liggen. Dan mis je de stimulans van de groeiende zonnekracht.

Welnu, kunnen gebed en meditatie ons openen voor de kosmische krachten? Het is maar wat je onder bidden en mediteren verstaat. Sommigen verstaan onder bidden het zich richten tot een buiten hen staande god die ze verzoeken een begeerte te bevredigen. Dat zal zeker geen energie geven. Maar als je bijvoorbeeld mediteert, opdat je

daardoor beter in staat bent je plichten opzichte van je medemens te vervullen, dan kun je daar energie van krijgen. Zoals bij alles, is het motief ook hier bepalend.

Vraag

Als dieren niet gegeten mogen worden, waarom bestaan ze dan?

Antwoord

Dieren zijn net als mensen op een pelgrimstocht. Ook de zin van hun leven is groei, evolutie. Zij doen dat op hun dierlijk niveau, wij op ons menselijk. Ze zijn volstrekt gelijkwaardig aan ons, precies zoals een kind op de basisschool gelijkwaardig is aan een kind op de middelbare school.

Bovendien is er een nauwe relatie tussen het mensen- en dierenrijk. Alle rijken der natuur vervullen een functie in het totaal. We kunnen niet zonder elkaar. Het planetaire leven is namelijk samengesteld uit tien klassen, die alle dankzij en met elkaar leven. Als je een rijk eruit zou halen, ontnem je de andere rijken de mogelijkheid tot leven. De wezens die verder ontwikkeld zijn vervullen een leven gevende kracht ten opzichte van de minder ver ontwikkelde wezens. Ze zijn als energieën waarop de lagere wezens leven. Die lagere wezens dienen als voertuig voor die hogere wezens. Ze zijn een instrument dat nodig is, zodat die verder ontwikkelde bewustzijnen ervaringen kunnen opdoen. Alles werkt met elkaar samen. We kunnen niet zonder elkaar.

Overigens geeft de Theosofia nooit geboden. We zeggen dus niet dat je geen dieren *mag* eten. Uit respect voor al

het leven ligt de conclusie echter voor de hand, dat we onze jongere broeders niet willen belemmeren in hun evolutietocht en dat doen we wanneer we hen doden voor ons voedsel.

Vraag

Waarom is de lagere natuur voor de mens van belang?

Antwoord

Die lagere natuur dient ons als voertuig zonder welk we geen ervaringen konden opdoen in deze uiterlijke wereld en dus ook niet zouden kunnen groeien.

Cultuur en identiteit

In welke mate is cultuur en identiteit voor een mens belangrijk?

Antwoord

Elke cultuur kun je opvatten als een bepaalde fase in de immense geschiedenis van de mensheid. Culturen komen en gaan. Cultuur is zeker niet onbelangrijk, omdat we ervan kunnen leren. Onze cultuur is als een van de talloze lessen die we moeten leren.

Elke cultuur wordt opgebouwd uit de gedachten van alle mensen die een cultuur samenstellen. We kunnen leren van degenen die in cultuuruitingen hun hoogstaande en edele gedachten hebben uitgedrukt. Kunst, poëzie, wetenschap, architectuur — het kan ons helpen ons denken te veredelen en daardoor de cultuur edeler en spiritueler te maken. Er zijn ook culturele uitingen die weinig of geen waarde hebben in het licht van spirituele ontwikkeling, zoals bepaalde eetgewoonten of beleefdheidsvormen. We moeten niet vergeten dat elke cultuur een fase is, en dus voorbijgaand. Culturele uitingen veranderen, en als

mensen zich veredelen, zal ook de cultuur verhevener worden.

”Identiteit is de eenheid van wezen” (Wikipedia). Je zou het zijn karakter kunnen noemen. Ieder mens heeft zijn eigen identiteit. Is die belangrijk? Ja en nee. Ze is belangrijk in de zin dat we ons moeten accepteren zoals we onszelf gemaakt hebben. Daarover moet je verder niet zeuren. Maar tegelijk moeten we ervan doordrongen zijn, dat als we anders gaan denken en daardoor ook andere gewoonten opbouwen, ook onze identiteit verandert.

Chanten en ziekte

Van het chanten (het ritmisch spreken of zingen van woorden, red.) van mantra's wordt gezegd dat de vibratie de omgeving reinigt. Hoe moeten we dit zien?

Antwoord

Het hangt erg sterk af van wie er chant, en wat hij chant, en met welk doel hij dat doet. Ofwel, de mentaliteit van degene die de mantra's chant is allesbepalend. Klank is trilling. En trilling kan een bepaalde invloed uitoefenen op ons bewustzijn, mits we natuurlijk daarvoor een bepaalde gevoeligheid hebben. Bepaalde soorten muziek kunnen voor de ene mens rustgevend zijn, terwijl een ander er wellicht zenuwachtig van wordt. In het algemeen is het niet wijs te experimenteren met chanten als je niet van jezelf zeker weet dat je voor honderd procent onzelfzuchtig bent. De beste manier om de omgeving te reinigen is het denken van edele gedachten. Bepaalde soorten wierook, verse bloemen, rustige muziek of bepaalde kunst kunnen daarbij helpen, maar de mentale sfeer is altijd bepalend.

Vraag

Hoe kan het dat mensen die ziek zijn – diarree of hoofdpijn – beter worden als anderen voor hen mantra's lezen?

Antwoord

Dit is volgens ons een misverstand. Niemand wordt beter door een therapie of een medicijn. Ziekte is een fysieke weerslag van een mentale of psychische onevenwichtigheid en die kan alleen de patiënt zelf weer tot harmonie brengen. Niettemin kunnen bepaalde therapieën of medicijnen daarbij helpen door de zieke te stimuleren het verstoorde evenwicht te herstellen. In die zin zouden wellicht ook mantra's kunnen helpen. Er is echter een groot gevaar. Je helpt een zieke niet door te beletten dat een ziekte zich kan manifesteren. Bij wat men wel 'spirituele' genezingen noemt, waarbij men op het gevoelsmatige gebied bij de ziekte iets teweeg poogt te brengen, kan het gebeuren dat de ziekte als het ware weer wordt teruggedrongen naar het gevoelsmatige, psychische gebied. Dan lijkt het alsof de patiënt is genezen, maar na enige tijd komt de ziekte met dubbele kracht terug. Welnu, het chanten kan – zoals in feite elke therapie – iets in de psychische natuur van de patiënt teweegbrengen, waardoor de ziekte zich (tijdelijk) niet kan uiten. Het kan ook iets openen in de mens, waardoor de ziekte zich naar buiten stort, maar wellicht komen dan nog veel meer latente emoties en psychische kwalen naar buiten. Je kunt je afvragen of degene die zijn medemens met chanten wil genezen, op de hoogte is van deze consequenties. Weet hij werkelijk wat hij doet?

Activiteiten Agenda

Lezingen januari - februari 2019 in Den Haag en overige steden

Holistische wetenschap

Scholen en universiteiten zijn centra van kennis. Maar zelfs de vermaardste universiteit bezit slechts een deel van alle feitenkennis die op het internet te vinden is. En daartoe heeft iedereen toegang. Toch heeft al die kennis maar weinig opgelost; sterker, ze heeft vaak nieuwe problemen gecreëerd. Denk aan de problemen die de moderne media genereren.

In deze lezing wordt gesproken over een ander soort kennis. Want behalve intellectuele kennis is er de kennis van het hart, die alle verschijnselen in een groter verband ziet. Ook daar heeft iedereen toegang toe, mits we die sluimerende vermogens in ons weten te wekken.

Het is deze *hartenkennis* die de feitelijke kern van onze beschaving is. Hoe meer we leren die kennis te ontwikkelen, des te edeler zal daarom de samenleving worden. Alleen deze kennis kan het wetenschappelijk onderzoek bezieling en leiding geven. Hoe worden dan de natuurfeiten bestudeerd? Welke taak kan zo'n *holistische* wetenschap in de samenleving vervullen? Daarover gaat de lezing.

04 januari 2019 in *Amsterdam*

09 januari 2019 in *Middelburg*

15 januari 2019 in *Arnhem*

20 januari 2019 in *Eindhoven*

22 januari 2019 in *Rotterdam*

28 januari 2019 in *Leiden*

29 januari 2019 in *Utrecht*

Kiezen vanuit innerlijke wijsheid

Omdat de mens kan denken, heeft hij ook vrije wil. Zijn vermogens en kennis zijn echter wel beperkt. Daarom is zijn vrije wil ook beperkt. Dat neemt niet weg dat hij met de vermogens die hij al ontwikkeld heeft en de kennis die hij bezit, zal *moeten* kiezen. Zelfs als hij niet kiest, kiest hij, want ook niet kiezen is een vorm van kiezen.

Het is dan ook van groot belang dat hij voldoende kennis vergaart, zodat hij *juiste* keuzes kan maken.

Vooraf kennis over reïncarnatie en karma zijn onontbeer-

lijk, want daarmee kan je, zelfstandig en zonder door anderen gemanipuleerd te worden, een actief deel worden van de oplossingen voor alle moderne vraagstukken. Denk hierbij aan het vraagstuk van oorlog en vrede, of de steeds groter wordende kloof tussen rijkdom en armoede. Die innerlijke wijsheid is zeker ook nodig om een afgewogen keuze te maken in de vraagstukken van leven en dood.

Den Haag

09 januari 2019 Inzicht in Karma en Reïncarnatie

16 januari 2019 Zelf kiezen zonder manipulatie

23 januari 2019 Karma: oorlog of vrede / armoede of rijkdom

30 januari 2019 Oefening in Reïncarnatie: wel of geen euthanasie en orgaandonatie

Kiezen vanuit
innerlijke
wijsheid

Theosophy
alks

woensdag 19:30

lezingen/toegang vrij

9 jan Inzicht in Karma en Reïncarnatie
16 jan Zelf kiezen zonder manipulatie
23 jan Karma: oorlog of vrede / armoede of rijkdom
30 jan Oefening in Reïncarnatie: wel of geen
euthanasie en orgaandonatie

Blavatskyhuis
De Ruijterstraat 74
Den Haag
Info: 070 - 346 15 45

 The Theosophical Society
Point Loma - Blavatskyhouse
www.blavatskyhouse.org

Van stress naar Zen

Ga er maar aan staan! Een drukke baan, een extra studie, een gezin, zorg voor familie, de sportschool omdat de bloeddruk wel erg hoog wordt. Wie raakt niet in de stress! Toch is niet het werk de grootste veroorzaker van stress, maar *hoe* je dat werk uitvoert. Door het ontwikkelen van concentratie kom je niet alleen rustiger in het leven te staan, het werk gaat ook beter.

We kunnen concentratie ontwikkelen, omdat we onszelf maken. Het zijn onze gedachten die uiteindelijk ons karakter bepalen. Anders denken leidt daarom tot een ander mens. Iemand die ook anders met zijn medemensen communiceert.

Communiceren doen we altijd. Hoe belangrijk is het daarom daar stil bij te staan, zodat we onze medemensen kunnen inspireren, want een ‘ZEN-houding’ geeft niet alleen jezelf kalmte, het is een bron van inspiratie voor anderen. Dat geldt ook voor meditatie. Natuurlijk kan meditatie voor jezelf weldadig zijn; in de theosofische visie is ze echter pas echt de moeite waard als ze in het licht van mededogen wordt beoefend.

01 februari 2019 in **Amsterdam**
06 februari 2019 in **Middelburg**
12 februari 2019 in **Arnhem**
17 februari 2019 in **Eindhoven**
19 februari 2019 in **Rotterdam**
25 februari 2019 in **Leiden**
26 februari 2019 in **Utrecht**

Er is meer kennis!

Scholen en universiteiten zijn centra van kennis. Maar zelfs de vermaardste universiteit bezit slechts een deel van alle kennis die op het internet te vinden is. En daartoe heeft iedereen toegang.

Toch heeft al die kennis nog maar weinig problemen opgelost; sterker, ze heeft vaak nieuwe problemen gecreëerd. In deze serie wordt gesproken over een ander soort kennis. Want behalve intellectuele kennis is er de *kennis van het hart*. Ook daar heeft iedereen toegang toe, mits we die sluimerende vermogens in ons tenminste weten te wekken. Hoe doen we dat?

Het is deze *hartenkennis* die de feitelijk kern van onze beschaving is. Hoe meer we leren die kennis te ontwikkelen, des te edeler zal daarom de samenleving worden. Des te beter ook herkennen we die kennis in andere mensen. Kenmerk van de meer spirituele kennis is dat ze alle verschijnselen in een groter verband bestudeert. Tegenwoordig wordt dat holistische wetenschap genoemd, maar feitelijk is die kennis zo oud als de mensheid. Welke rol kan de wetenschap vervullen als ze gebaseerd is op een holistische visie?

Ten slotte wordt ook stilgestaan bij wat je *religieuze* kennis kunt noemen. Denk bij religie niet aan de thans bestaande godsdiensten, maar meer aan een innerlijk weten dat alles in essentie één is. Vanuit deze opvatting van Religie kennis vergaren, is uiterst inspirerend. Het is onze toekomst.

Den Haag

06 februari 2019 Onze sluimerende vermogens
13 februari 2019 Het hart van onze beschaving
20 februari 2019 Holistische wetenschap
27 februari 2019 Religie van de toekomst

Rectificatie

In de vragenrubriek van het vorige nummer van *Lucifer* (oktober 2018) is een woord verkeerd geschreven. Op blz. 173, bij ‘Bewustzijn, geweten en lichaam’ stond de volgende uitleg over het *Linga-sarīra*: “Het is weliswaar iets ethischer dan ons fysieke lichaam, maar het heeft geen enkele duurzaamheid.” Het woord “ethischer” had moeten zijn: “etherischer”.

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters,
Rob Goor, Erwin Bomas, Bouke van
den Noort

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactieadres: Joke de Jong-van Wijk,
Mosselkreekstraat 53,
4335 TG Middelburg,
Tel. 0118-436394
(b.g.g.: 070 - 346 15 45)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijzen:
Papieren abonnement
€ 26,50 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Digitaal abonnement
€ 15,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 2,50
Prijswijzigingen voorbehouden,
IBAN: NL19TRIO0786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruijterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.stichtingisis.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.
ISSN 1382-2942

© Stichting I.S.I.S.

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt in enige
vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen of
enige andere manier, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor
International Study-centre for
Independent Search for truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen
en verspreiden van kennis over de
geestelijke achtergrond van mens en
kosmos, vrij van dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften,
en het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk
voor enigerlei verklaring of mening, die
in dit blad wordt gepubliceerd, tenzij
dit uitdrukkelijk wordt vermeld.

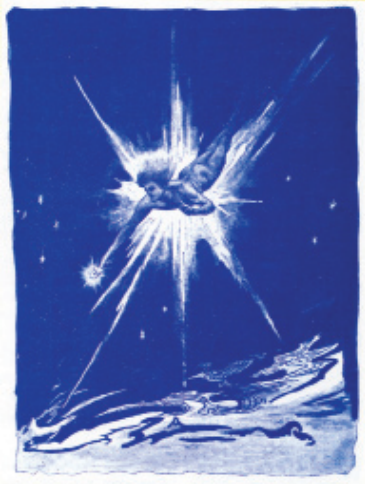

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer:
50872. Zie voor de mogelijkheid om de
stichting financieel te steunen:
www.anbi.nl.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belasterd door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

“... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfeiten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ...”

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)